ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER της 14ης Μαΐου 1996 *

1. Τα προδικαστικά ερωτήματα επί των οποίων πρέπει να αποφανθεί το Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση υποβλήθηκαν από το Hessischer Verwaltungsgerichtshof, προκειμένου αυτό να επιλύσει την εκκρεμή ενώπιόν του διαφορά μεταξύ του Siegfried Otte, προσφεύγοντος της κύριας δίκης, και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, εκπροσωπουμένης από το Bundesamt für Wirtschaft (την Ομοσπονδιακή Οικονομική Υπηρεσία, στο εξής: Bundesamt).

2. Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι ο Otte, ο οποίος έχει την ολλανδική ιθαγένεια από το 1981, είναι διακινούμενος εργαζόμενος ο οποίος έχει απασχοληθεί επί μακρό χρονικό διάστημα σε γερμανικά ορυχεία. Γεννήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 1930 και υπήχθη στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των εργαζομένων σε ορυχεία στη Γερμανία από τον Αύγουστο του 1948 μέχρι τον Δεκέμβριο του 1958 και από τον Δεκέμβριο του 1979 μέχρι το 1987, έτος κατά το οποίο απολύθηκε. Από τον Ιανουάριο του 1959 μέχρι τον Ιούλιο του 1968 υπαγόταν στη Γερμανία στο γενικό καθεστώς των μισθωτών εργαζομένων και από τον Αύγουστο του 1968 μέχρι τον Νοέμβριο του 1979 στο γενικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των Κάτω Χωρών.

3. Τον Φεβρουάριο του 1988 ο Otte ζήτησε να του χορηγηθεί το βοήθημα που προβλέπουν οι εγκύκλιες οδηγίες του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομίας, της 13ης Δεκεμβρίου 1971, περί χορηγήσεως βοηθημάτων λόγω αναδιαρθρώσεως (Anpassungsgeld) [1] στους εργαζομένους σε ορυχεία, όπως είχαν τροποποιηθεί στις 16 Ιουνίου 1983.

Από τις 15 Ιανουαρίου 1988 ο Otte ελάμβανε σύνταξη αναπηρίας βαρύνουσα το γενικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των Κάτω Χωρών, κατ' εφαρμογήν του Wet arbeidsongeschiktheid (ολλανδικού νόμου περί ανικανότητας προς εργασία, στο εξής: WAO). Εντούτοις, δεν είχε αναφέρει το γεγονός αυτό στην αίτηση που υπέβαλε προκειμένου να του χορηγηθεί το γερμανικό βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων.

Αντιθέτως, στην αίτησή του επισήμανε ότι από 1ης Μαρτίου 1988 επρόκειτο να λαμβάνει, σύμφωνα με τον Reichsknappschaftsgesetz (γερμανικό νόμο περί κοινωνικής ασφαλίσεως των εργαζομένων σε ορυχεία, στο εξής: RKG), σύνταξη λόγω μειώσεως της ικανότητάς του να ασκεί το επάγγελμα του ανθρακωρύχου (Bergmannsrente) ή σύνταξη αναπηρίας, που είναι το ίδιο πράγμα.

4. Με απόφαση της 29ης Αυγούστου 1988, το Bundesamt προσδιόρισε το μηνιαίο ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως σε 2 604 γερμανικά μάρκα (DM). Προέβη στον υπολογισμό αυτό εφαρμόζοντας κατ' αναλογία τις ισχύουσες διατάξεις περί συντάξεων των εργαζομένων σε ορυχεία και

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

1 — Κατά λέξη: χρήματα προσαρμογής.

επομένως συνυπολόγισε, εκτός από τις συμπληρωθείσες στη Γερμανία περιόδους ασφαλίσεως, τους 138 μήνες ασφαλίσεως που είχε συμπληρώσει ο ενδιαφερόμενος στις Κάτω Χώρες. Από το ανωτέρω ποσό το Bundesamt αφαίρεσε τη γερμανική μηνιαία σύνταξη αναπηρίας εργαζομένου σε ορυχεία, ύψους 635 DM, οπότε το βοήθημα αναδιαρθρώσεως μειώθηκε σε 1 969 DM.

5. Τον Μάιο του 1989, μόλις πληροφορήθηκε ότι ο προσφεύγων ελάμβανε ολλανδική σύνταξη αναπηρίας, το Bundesamt τροποποίησε το ύψος του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, από το οποίο αφαίρεσε το ποσό της ολλανδικής συντάξεως. Συγχρόνως, αξίωσε από τον Otte την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.

Το δικαίωμα του προσφεύγοντος να λαμβάνει βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως έπαυσε να υφίσταται στις 31 Ιανουαρίου 1990, δηλαδή στο τέλος του μήνα κατά τη διάρκεια του οποίου συμπλήρωσε το 60ό έτος της ηλικίας του. Την επομένη ημέρα η γερμανική σύνταξη αναπηρίας εργαζομένου σε ορυχεία μετατράπηκε σε σύνταξη γήρατος.

6. Ο προσφεύγων της κύριας δίκης άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως με την οποία το Bundesamt είχε αφαιρέσει το ποσό της ολλανδικής παροχής αναπηρίας από το ποσό του γερμανικού βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως και κατά της αποφάσεως με την οποία το Bundesamt αξίωσε από αυτόν την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.

Τον Ιανουάριο του 1992 το Verwaltungsgericht απέρριψε την προσφυγή του, κρίνοντας ότι οι δύο αποφάσεις ήταν νόμιμες, διότι για τον υπολογισμό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως η ολλανδική σύνταξη αναπηρίας έπρεπε να εξομοιωθεί με γερμανική σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία. Επιπλέον, εφόσον οι συμπληρωθείσες στην αλλοδαπή περίοδοι ασφαλίσεως συνυπολογίζονται υπέρ του δικαιούχου τόσο για τον προσδιορισμό του δικαιώματός του να λαμβάνει βοήθημα αναδιαρθρώσεως όσο και για τον υπολογισμό του ύψους του, οι εκ της αλλοδαπής παροχές που χορηγούνται με βάση τις συνυπολογισθείσες ίδιες περιόδους ασφαλίσεως πρέπει με τη σειρά τους να αφαιρούνται. Διαφορετικά, οι συμπληρωθείσες στην αλλοδαπή περίοδοι ασφαλίσεως θα λαμβάνονταν υπόψη δύο φορές.

7. Ο προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Hessischer Verwaltungsgerichtshof, ενώπιον του οποίου ισχυρίστηκε ότι η μέθοδος υπολογισμού που εφάρμοσε το καθού αντίκειται στο άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΚ, δεδομένου ότι η παροχή που εισέπραττε ήταν μικρότερη από εκείνη που θα εισέπραττε αν ήταν συνταξιούχος, καθόσον, σε παρόμοια περίπτωση, θα ελάμβανε συγχρόνως τις παροχές που υπολογίζονται σύμφωνα με τις συμπληρωθείσες στα διάφορα κράτη μέλη περιόδους ασφαλίσεως, χωρίς καμιά μείωση.

Η καθής διοικητική αρχή ανταπάντησε ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως συνιστά παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως [2] η

2 — Ο νόμος 27/84, της 26ης Ιουλίου 1984, περί μετατροπής και ανασυγκροτήσεως της βιομηχανίας, χαρακτηρίζει «βοηθήματα ισοδύναμα προς πρόωρη συνταξιοδότηση του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως» τις παροχές που χορηγούνται στους εργαζομένους άνω των 60 ετών οι οποίοι, λόγω της μετατροπής, απολύονται από τις επιχειρήσεις τους πριν φθάσουν στην ηλικία που ορίζεται για τη χορήγηση συντάξεως με πλήρη δικαιώματα. Η ισπανική έκδοση της προτάσεως κανονισμού που η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο στις 12 Ιανουαρίου 1996 με σκοπό να περιληφθεί στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 αυτό το είδος παροχών (ΕΕ C 62, σ. 14), με την οποία θα ασχοληθώ στη συνέχεια, τις χαρακτηρίζει «παροχές πρόωρης συνταξιοδότησης», προκειμένου να τις διακρίνει από μία υποτιθέμενη «πρόωρη παροχή γήρατος». Επειδή ο πρώτος χαρακτηρισμός φαίνεται υπερβολικά ευρύς και ο δεύτερος μπορεί να δώσει λαβή σε αμφισβητήσεις, δεδομένου ότι το κείμενο του ισπανικού γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως (Real Decreto Legislativo 1/94, της 20ής Ιουνίου 1994, BOE αριθ. 154), στα άρθρα του 160 και επ., ομιλεί για οικονομική παροχή λόγω συνταξιοδοτήσεως, θα χρησιμοποιήσω στις πραγάσεις μου τον χαρακτηρισμό παροχές πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, δηλαδή την κατά λέξη μετάφραση του γαλλικού όρου για τον χαρακτηρισμό των παροχών περί των οποίων πρόκειται.

οποία, αντιθέτως προς τις κατά κυριολεξία συντάξεις, δεν στηρίζεται σε περιόδους καταβολής εισφορών εκ μέρους του ενδιαφερομένου, αλλά αποτελεί ενίσχυση καταβαλλομένη από το κράτος, μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής ratione materiae των κοινοτικών κανονισμών περί κοινωνικής ασφαλίσεως.

8. Για να μπορεί να αποφανθεί επί της εφέσεως της οποίας επελήφθη, το Hessischer Verwaltungsgerichtshof υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2 — και ειδικότερα το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ' —, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), την έννοια ότι περιλαμβάνει επίσης τις παροχές τις οποίες ένα κράτος μέλος χορηγεί υπό μορφή μη υποχρεωτικών κρατικών ενισχύσεων (εν προκειμένω, σύμφωνα με τις οδηγίες χορηγήσεως στους εργαζομένους σε ορυχεία βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως των επιχειρήσεων) κατόπιν αιτήσεως των πιο ηλικιωμένων εργαζομένων των εξορυκτικών επιχειρήσεων οι οποίοι απολύονται λόγω παύσεως λειτουργίας επιχειρήσεως ή μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως:

Επιβάλλει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 να υπολογίζεται η παρεχομένη από το κράτος μέλος ενίσχυση σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και, ειδικότερα με την παράγραφό του 2, στοιχείο β';

3) Σε περίπτωση κατά την οποία η χορηγουμένη από το κράτος μέλος ενίσχυση πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71:

Επιτρέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, πρώτη φράση, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 να συνυπολογίζεται η κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο κ', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 σύνταξη, η οποία καταβάλλεται από άλλο κράτος μέλος [συγκεκριμένα, σύνταξη/παροχή βάσει του ολλανδικού WAO (Wet arbeidsongeschikheid — νόμου περί ανικανότητας προς εργασία)], ή το άρθρο 12, παράγραφος 2, δεύτερη φράση, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 αποκλείει έναν τέτοιο συνυπολογισμό;

4) Σε περίπτωση κατά την οποία επιτρέπεται ο συνυπολογισμός σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 2, πρώτη φράση, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71:

Τίθενται όρια στον συνυπολογισμό αυτόν από το άρθρο 7, παράγραφος 1,

στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου;»

Η κοινοτική νομοθεσία

9. Το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 [3] (στο εξής: κανονισμός 1408/71), ορίζει ότι:

«Για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού:

(...)

κ) ως "παροχή" και "σύνταξη" νοούνται κάθε παροχή και σύνταξη, περιλαμβανομένων και όλων των τμημάτων τους που βαρύνουν το Δημόσιο Ταμείο, οι προσαυξήσεις αναπροσαρμογής ή τα συμπληρωματικά επιδόματα υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του τίτλου III, επίσης οι εφάπαξ παροχές οι οποίες δύνανται να υποκαταστήσουν τις συντάξεις, καθώς και οι καταβολές που πραγματοποιούνται λόγω επιστροφής εισφορών·

(...)»

10. Το πεδίο εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού αυτού οριοθετείται με το άρθρο 4, κατά το οποίο:

«1. Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως:

α) παροχές ασθενείας και μητρότητας·

β) παροχές αναπηρίας, περιλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για τη διατήρηση ή βελτίωση της ικανότητας βιοπορισμού·

γ) παροχές γήρατος·

δ) παροχές επιζώντων·

3 — ΕΕ L 230, σ. 6.

ε) παροχές εργατικών ατυχημάτων και επαγγελματικών ασθενειών·

στ) επιδόματα λόγω θανάτου·

ζ) παροχές ανεργίας·

η) οικογενειακές παροχές.

2. Ο παρών κανονισμός ισχύει για τα γενικά και ειδικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, με ή χωρίς συνεισφορά, καθώς και για τα συστήματα σχετικά με τις υποχρεώσεις του εργοδότη ή του πλοιοκτήτη εν σχέσει προς τις παροχές που προβλέπονται στην παράγραφο 1.

(...)»

Το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 ορίζει τα εξής:

«Οι διατάξεις περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως, που προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους σε περίπτωση σωρεύσεως μιας παροχής με άλλες παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως ή με άλλα εισοδήματα, εφαρμόζονται εις βάρος του δικαιούχου, ακόμη και αν πρόκειται περί παροχών που εκτήθησαν δυνάμει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους ή περί εισοδημάτων που εκτήθησαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Ο κανόνας αυτός δεν ισχύει όταν ο δικαιούχος λαμβάνει παροχές της ίδιας φύσεως για αναπηρία, γήρας, θάνατο (συντάξεις) ή επαγγελματική ασθένεια που καταβάλλονται από τους φορείς δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 46, 50, 51 ή του άρθρου 60, παράγραφος 1, περίπτωση β'.»

11. Σύμφωνα με το άρθρο 46:

«Εκκαθάριση παροχών

1. Ο αρμόδιος φορέας καθενός από τα κράτη μέλη στη νομοθεσία των οποίων έχει υπαχθεί ο μισθωτός ή μη μισθωτός και της οποίας πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη γένεση του δικαιώματος παροχών, χωρίς να χρειάζεται να εφαρμοστούν οι διατάξεις του άρθρου 45 ή/και του άρθρου 40, παράγραφος 3, προσδιορίζει κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας που εφαρμόζεται απ' αυτόν το ποσό της παροχής που αντιστοιχεί στη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πρέπει να ληφθούν υπόψη δυνάμει της νομοθεσίας αυτής.

Ο φορέας αυτός προβαίνει, επίσης, στον υπολογισμό του ποσού της παροχής που θα εχορηγείτο, κατ' εφαρμογή των κανόνων

της παραγράφου 2, περιπτώσεις α' και β'. Μόνο το μεγαλύτερο από τα δύο αυτά ποσά λαμβάνεται υπόψη.

σεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν προ της επελεύσεως του κινδύνου, υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει, εν σχέσει προς τη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν προ της επελεύσεως του κινδύνου υπό τις νομοθεσίες όλων των σχετικών κρατών μελών·

2. Ο αρμόδιος φορέας καθενός από τα κράτη μέλη, στη νομοθεσία των οποίων έχει υπαχθεί ο μισθωτός ή μη μισθωτός, εφαρμόζει τους ακόλουθους κανόνες, εφόσον οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη γένεση του δικαιώματος επί των παροχών δεν πληρούνται παρά μόνον αν ληφθεί υπόψη το άρθρο 45 ή/και το άρθρο 40, παράγραφος 3:

(...)

3. Ο ενδιαφερόμενος δικαιούται το συνολικό ποσό των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2, με ανώτατο όριο το μεγαλύτερο από τα θεωρητικά ποσά παροχών που υπολογίζονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 2, περίπτωση α'.

α) ο φορέας υπολογίζει το θεωρητικό ποσό της παροχής, την οποία θα ηδύνατο να διεκδικήσει ο ενδιαφερόμενος, αν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τις νομοθεσίες των κρατών μελών στις οποίες είχε υπαχθεί ο μισθωτός ή μη μισθωτός είχαν πραγματοποιηθεί στο σχετικό κράτος μέλος και υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον εν λόγω φορέα κατά την ημερομηνία εκκαθαρίσεως της παροχής. Αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο της διάρκειας των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν, το ποσό αυτό λαμβάνεται ως το θεωρητικό ποσό που αναφέρεται στην παρούσα περίπτωση·

Εφόσον το ποσό που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο υπερβαίνει το όριο, κάθε φορέας ο οποίος εφαρμόζει την παράγραφο 1 προσαρμόζει την παροχή του στο ποσό που αντιστοιχεί στη σχέση μεταξύ του ποσού της εν λόγω παροχής και του συνολικού ποσού των παροχών που προσδιορίζονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 1.»

β) ο φορέας προσδιορίζει κατόπιν το πραγματικό ποσό της παροχής βάσει του θεωρητικού ποσού που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο, κατ' αναλογία προς τη διάρκεια των περιόδων ασφαλί-

12. Τέλος, το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης

Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 της Επιτροπής, της 2ας Ιουνίου 1983 [4] (στο εξής: κανονισμός 574/72), διευκρινίζει ως προς το άρθρο 12 του κανονισμού 1408/71:

«Γενικοί κανόνες περί της εφαρμογής των διατάξεων του απαραδέκτου της σωρεύσεως — Εφαρμογή των διατάξεων αυτών στις παροχές αναπηρίας, γήρατος και θανάτου (συντάξεις)

1. Εφόσον ο δικαιούχος μιας παροχής, που οφείλεται κατά τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, έχει επίσης δικαίωμα παροχών κατά τη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων άλλων κρατών μελών, ισχύουν οι ακόλουθοι κανόνες:

α) Αν η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 12, παράγραφοι 2 ή 3, του κανονισμού συνεπάγεται τη μείωση ή την αναστολή των παροχών αυτών, κάθε μια απ' αυτές δύναται να μειώνεται ή να αναστέλλεται μόνο μέχρι το ποσό που προκύπτει από τη διαίρεση του ποσού που υπόκειται σε μείωση ή αναστολή βάσει της νομοθεσίας, κατ' εφαρμογή της οποίας οφείλεται η παροχή αυτή, διά του αριθμού των παροχών που υπόκεινται σε μείωση ή σε αναστολή, επί των οποίων έχει δικαίωμα ο δικαιούχος.

β) Αν πρόκειται περί παροχών αναπηρίας, γήρατος ή θανάτου (συντάξεις) που έχουν εκκαθαρισθεί από τον φορέα ενός κράτους μέλους, κατά τις διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 2, του κανονισμού, ο φορέας αυτός λαμβάνει υπόψη παροχές άλλης φύσεως, εισοδήματα ή αμοιβές που δύνανται να συνεπάγονται μείωση ή αναστολή της παροχής που αυτός οφείλει, όχι για τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού, του αναφερομένου στο άρθρο 46, παράγραφος 2, περίπτωση α', του κανονισμού, αλλά αποκλειστικά για τη μείωση ή την αναστολή του ποσού που αναφέρεται στο άρθρο 46, παράγραφος 2, περίπτωση β', του κανονισμού. Όμως οι παροχές αυτές, τα εισοδήματα ή οι αμοιβές λαμβάνονται υπόψη μόνο για το κλάσμα του ποσού τους, το οποίο προσδιορίζεται σε σχέση με τη διάρκεια των πραγματοποιηθεισών περιόδων ασφαλίσεως, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 2, περίπτωση β', του κανονισμού.

γ) Αν πρόκειται περί παροχών αναπηρίας, γήρατος ή θανάτου (συντάξεις) που έχουν εκκαθαρισθεί από τον φορέα ενός κράτους μέλους, κατά τις διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού, ο φορέας αυτός λαμβάνει υπόψη, στις περιπτώσεις που εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού, παροχές άλλης φύσεως, εισοδήματα ή αμοιβές που δύνανται να συνεπάγονται μείωση ή αναστολή της παροχής που αυτός οφείλει, όχι για τον υπολογισμό του ποσού που αναφέρεται στο άρθρο 46, παράγραφος 1, του κανονισμού, αλλά αποκλειστικά για τη μείωση ή την αναστολή του ποσού το οποίο προκύπτει από την εφαρμογή του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού. Όμως οι παροχές

4 — ΕΕ L 230, σ. 86.

αυτές, τα εισοδήματα ή οι αμοιβές λαμβάνονται υπόψη μόνον για το κλάσμα του ποσού τους που προκύπτει από την εφαρμογή επί του ποσού αυτού ενός συντελεστή ίσου προς τη σχέση μεταξύ του ποσού της παροχής, το οποίο προκύπτει από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού, και εκείνου το οποίο προκύπτει από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 46, παράγραφος 1, εδάφιο 1, του κανονισμού.

2. Για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 12, παράγραφοι 2, 3 και 4, του κανονισμού, οι εκάστοτε αρμόδιοι φορείς ανταλλάσσουν, κατόπιν αιτήσεώς τους, όλες τις σχετικές πληροφορίες.»

Η εθνική νομοθεσία

13. Οι διατάξεις που διέπουν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως περιέχονται στις εγκύκλιες οδηγίες του Ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομίας της 13ης Δεκεμβρίου 1971 [5] και της 22ας Σεπτεμβρίου 1988 [6], περί χορηγήσεως βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως στους εργαζομένους σε ορυχεία.

Τα άρθρα 3 και 4 των εγκυκλίων του 1971, όπως ισχύουν μετά το 1983, ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 3

Το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων μπορεί να χορηγείται μόνον εάν ο εργαζόμενος

1) απολύθηκε από τον εργοδότη του κατά την περίοδο από τις 30 Ιουνίου 1971, συμπεριλαμβανομένης, μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1990, λόγω παύσεως λειτουργίας ή μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής, για λόγους που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητά του,

2) θα πληρούσε, αν είχε διατηρήσει τη θέση που μέχρι τότε κατείχε στην επιχείρηση, το αργότερο εντός πέντε ετών από της ημερομηνίας της απολύσεώς του, τις προϋποθέσεις σχετικά με:

a) τη σύνταξη εργαζομένου σε ορυχεία λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου (άρθρο 48, παράγραφος 1, του RKG),

5 — *Bundesanzeiger* αριθ. 233 της 15ης Δεκεμβρίου 1971, σ. 1, όπως δημοσιεύθηκε στη συνέχεια στο *Bundesanzeiger* αριθ. 113 της 23ης Ιουνίου 1983.

6 — *Bundesanzeiger* αριθ. 182 της 28ης Σεπτεμβρίου 1988, σ. 4325.

b) τη σύνταξη εργαζομένου σε ορυχεία λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου κατόπιν περιόδου ανεργίας (άρθρο 48, παράγραφος 1, του RKG),

της απολύσεώς του, χωρίς διακοπή, εκτός εάν η διακοπή αφορά λόγους που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητά του.

c) τη σύνταξη εργαζομένου σε ορυχεία που αφορά τους έχοντες ορισμένη αρχαιότητα (άρθρο 48, παράγραφος 1, σημείο 2, του RKG),

Το κοινωνικό πρόγραμμα της επιχειρήσεως, στο οποίο εντάσσεται η απόλυση, πρέπει να καταρτισθεί κατόπιν συνεννοήσεως με τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομίας (...).

d) τη σύνταξη εργαζομένου σε ορυχεία βάσει του άρθρου 48, παράγραφος 3 ή 5, του RKG

Άρθρο 4

ή

1. Για τον προσδιορισμό του ποσού του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι κανόνες

e) την αντισταθμιστική παροχή υπέρ εργαζομένων σε ορυχεία (άρθρο 98 bis του RKG),

1) περί αντισταθμιστικής παροχής υπέρ των εργαζομένων σε ορυχεία στις περιπτώσεις του άρθρου 3, σημείο 2, στοιχείο e, και

3) στις περιπτώσεις του σημείου 2, στοιχεία a, b και d, συμπλήρωσε, κατά τον χρόνο της απολύσεώς του, περίοδο ασφαλίσεως τουλάχιστον 180 ημερολογιακών μηνών και

2) περί συντάξεως εργαζομένου σε ορυχεία λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου στις λοιπές περιπτώσεις του άρθρου 3, σημείο 2,

4) έχει εργασθεί σε γερμανικό ανθρακωρυχείο κατά τα δύο έτη που προηγήθηκαν

ανάλογα με τα δικαιώματα που απέκτησε ο εργαζόμενος στα πλαίσια της συνταξιοδοτι-

κής ασφαλίσεως κατά τον χρόνο της απολύσεώς του. Στις περιπτώσεις του άρθρου 3, σημείο 2, στοιχεία a, b και d, τα δικαιώματα που αποκτήθηκαν στα πλαίσια της συνταξιοδοτικής ασφαλίσεως εργατών και υπαλλήλων ενσωματώνονται στον υπολογισμό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως. Όπως οι συντάξεις γήρατος κατά την έννοια του Rentenanpassungsgesetz (νόμου περί τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των συντάξεων), το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως υπόκειται σε τιμαριθμική αναπροσαρμογή και λογίζεται ότι ο κίνδυνος επήλθε κατά τον χρόνο της απολύσεως (...).

2. Εάν ο απολυθείς εργαζόμενος λαμβάνει σύνταξη εργαζομένου σε ορυχεία ή μεταβατική αποζημίωση χορηγουμένη από τη συνταξιοδοτική ασφάλιση των εργαζομένων σε ορυχεία, αποζημίωση λόγω ασθενείας μετά την παύση εργασίας ή δραστηριότητας, σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία ή ανάλογες παροχές αλλοδαπών ασφαλιστικών οργανισμών, το ποσό των παροχών αυτών λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό του ποσού του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως ο οποίος πραγματοποιείται σύμφωνα με την παράγραφο 1. Αυτό ισχύει επίσης και για τα προβλεπόμενα από τον Bundeskindergeldgesetz (ομοσπονδιακό νόμο περί οικογενειακών επιδομάτων) οικογενειακά επιδόματα που ο απολυθείς εργαζόμενος εισπράττει ή δικαιούται, εκτός αν το υπολογισθέν κατά την παράγραφο 1 ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως δεν περιέχει συμπλήρωμα για το ίδιο παιδί.

3. (...)

4. Κατά τα λοιπά, με την επιφύλαξη παρεκκλίσεως εισαγομένης από τις παρούσες οδηγίες, εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι διατάξεις περί συντάξεων των εργαζομένων σε ορυχεία (...).»

Το 1988 τέθηκαν σε ισχύ νέες εγκύκλιοι οδηγίες του Ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομίας περί χορηγήσεως βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων στους εργαζομένους σε ορυχεία, οι οποίες αντικατέστησαν τις προηγούμενες διατάξεις. Τα άρθρα 3 και 4 των εγκυκλίων αυτών ορίζουν τα εξής:

«3. Προϋποθέσεις χορηγήσεως

3.1. Το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως χορηγείται μόνον εφόσον ο εργαζόμενος

3.1.1. απολύθηκε πριν από την 1η Ιανουαρίου 1995 για λόγους που δεν οφείλονταν σε υπαιτιότητά του·

3.1.2. θα πληρούσε εντός πενταετίας το αργότερο μετά από την ημερομηνία απολύσεώς του, σε περίπτωση που διατηρούσε την εργασία του στην επιχείρηση, τις προϋποθέσεις λήψεως:

a) συντάξεως γήρατος εργαζομένου σε ορυχεία (άρθρο 48, παράγραφος 1, σημείο 1, του RKG),

b) συντάξεως γήρατος εργαζομένου σε ορυχεία κατόπιν περιόδου ανεργίας (άρθρο 48, παράγραφος 2, του RKG),

3.1.3. στις περιπτώσεις του σημείου 3.1.2, στοιχεία a, b και d, έχει συμπληρώσει κατά τον χρόνο της απολύσεώς του περίοδο ασφαλίσεως τουλάχιστον 180 ημερολογιακών μηνών και, στην περίπτωση του σημείου 3.1.2, στοιχείο e, περίοδο ασφαλίσεως τουλάχιστον 60 ημερολογιακών μηνών και

c) συντάξεως εργαζομένου σε ορυχεία λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου (άρθρο 48, παράγραφος 1, σημείο 2, του RKG),

3.1.4. έχει εργαστεί χωρίς διακοπή στα γερμανικά ανθρακωρυχεία ή σε επιχειρήσεις εξορύξεως λιγνίτη κατά τα δύο έτη που προηγούνται της απολύσεώς του (...).

d) συντάξεως γήρατος εργαζομένου σε ορυχεία σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 3, του RKG,

3.2. Ο εργαζόμενος (...) μπορεί να λαμβάνει το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, μόνον εφόσον η επιχείρηση εξορύξεως λιγνίτη προσλαμβάνει έναν εργαζόμενο από τα ανθρακωρυχεία ή από ειδική εταιρία εξορύξεως.

e) συντάξεως γήρατος εργαζομένου σε ορυχεία σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 5, του RKG,

3.3. Η επιχείρηση οφείλει να ζητήσει από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομίας να εγκρίνει την απόλυση ως συνιστώσα μέτρο οφειλόμενο στην ορθολογική οργάνωση της παραγωγής (...).

ή

4. Φύση, έκταση και ύψος του επιδόματος

f) της αντισταθμιστικής παροχής υπέρ εργαζομένων στα ορυχεία (άρθρο 98a, του RKG)·

4.1. Το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων

4.1.1. Σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν

a) την αντισταθμιστική παροχή υπέρ εργαζομένων σε ορυχεία στις περιπτώσεις του σημείου 3.1.2, στοιχείο f,

ή

b) τη σύνταξη εργαζομένων σε ορυχεία στις λοιπές περιπτώσεις του σημείου 3.1.2,

το ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως υπολογίζεται ανάλογα με τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που έχει αποκτήσει ο εργαζόμενος κατά τον χρόνο της απολύσεώς του, στο πλαίσιο της ασφαλίσεως ασθενείας-γήρατος εργαζομένων σε ορυχεία, Στην περίπτωση του σημείου 3.1.2, στοιχεία a, b, d και e, τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα από την ασφάλιση ασθενείας-γήρατος εργατών και υπαλλήλων λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως (...).

4.1.2. Εάν ασφαλιστικό ταμείο της αλλοδαπής καταβάλλει στον απολυθέντα σύνταξη εργαζομένου σε ορυχεία (...), επίδομα ασθενείας ή σύνταξη λόγω μόνιμης ανικανότητας προς εργασία κατά τη λήξη μιας δραστηριότητας ή εργασίας, σύνταξη αναπηρίας ή παροχές παρόμοιας φύσεως, το ποσό των παροχών αυτών λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως (...). Το ίδιο ισχύει και για τα οικογενειακά επιδόματα που προβλέπει ο Bundeskindergeldgesetz και που δικαιούται ο απολυθείς, εκτός αν στο ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως περιλαμβάνεται επίδομα για το ίδιο παιδί.

4.1.3. Το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως (...) χορηγείται για πέντε το πολύ έτη (...).

4.1.4. Πλην αντιθέτου διατάξεως, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί συντάξεων της ασφαλίσεως αναπηρίας-γήρατος των εργαζομένων σε ορυχεία.

4.2. Οι εισφορές ασφαλίσεως ασθενείας.

4.2.1. Ενόσω χορηγείται το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, το Γερμανικό Δημόσιο βαρύνεται με την πληρωμή από δημόσιους πόρους των αναγκαίων εισφορών για τη συνεχιζόμενη προαιρετική ασφάλιση του εργαζομένου στο ταμείο ασφαλίσεως ασθενείας, χωρίς αυτό να του παρέχει δικαίωμα λήψεως επιδομάτων λόγω προσωρινής ανικανότητας προς εργασία (...). Η υποχρέωση

καταβολής των εισφορών αναστέλλεται πάντως κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο εργαζόμενος εργάζεται ως μισθωτός ή ελεύθερος επαγγελματίας και η απασχόλησή του δεν είναι ασήμαντη ("mehr als geringfügig") (...).»

14. Παρατηρήσεις στην παρούσα διαδικασία κατέθεσαν ο προσφεύγων της κύριας δίκης, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ως καθής της κύριας δίκης και η Επιτροπή.

Επί του πρώτου ερωτήματος

15. Από το πρώτο ερώτημα προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο θέλει να διευκρινιστεί αν μια παροχή, όπως αυτή που ελάμβανε ο προσφεύγων της κύριας δίκης από τότε που απολύθηκε από γερμανική επιχείρηση εξορύξεως άνθρακα μέχρις ότου συμπλήρωσε την ηλικία συνταξιοδοτήσεως των εργαζομένων σε ορυχεία, πρέπει να θεωρείται παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, δηλαδή αν η παροχή αυτή εμπίπτει στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού.

16. Το Hessischer Verwaltungsgericht εξετάζει συναφώς δύο ενδεχόμενα:

— ή το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως αποκλείεται του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, οπότε πρόκειται για απλό κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας [7] (στο εξής: κανονισμός 1612/68)· στην περίπτωση αυτή, η μείωση του βοηθήματος δεν συνιστά δυσμενή διακριτική μεταχείριση εις βάρος του προσφεύγοντος της κύριας δίκης, καθόσον η παροχή που του χορηγείται βάσει του WAO μπορεί να εξομοιωθεί με γερμανική παροχή αναπηρίας, η οποία, σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του ποσού του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως·

— ή το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, οπότε πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 12 και 46 του κανονισμού αυτού.

Ενόψει των βασικών χαρακτηριστικών του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, το εθνικό δικαστήριο κλίνει υπέρ της δεύτερης υποθέσεως. Σημειώνει, πρώτον, ότι το βοήθημα αυτό, του οποίου η χορήγηση είναι χρονικώς περιορισμένη, έχει σκοπό την εξασφάλιση ορισμένου εισοδήματος στους εργαζομένους ορισμένης ηλικίας οι οποίοι έχουν απολυθεί λόγω παύσεως λειτουργίας της εξορυκτικής επιχειρήσεως ή στο πλαίσιο προγράμματος αναδιαρθρώσεώς της, ενόσω δεν έχουν ακόμη συμπληρώσει την ηλικία από την οποία μπορούν να αρχίσουν να λαμβάνουν αντισταθμιστική παροχή του ασφαλιστικού συστήματος των εργαζομένων σε ορυχεία ή σύνταξη αναπηρίας ή γήρατος

7 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33.

σύμφωνα με το ίδιο αυτό σύστημα. Επιπλέον, οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων καταβάλλεται το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως εξομοιώνονται με περιόδους ανεργίας, όσον αφορά την κτήση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

Δεύτερον, σύμφωνα με τις διατάξεις που διέπουν τη σύνταξη γήρατος στο πλαίσιο του ασφαλιστικού συστήματος των εργαζομένων σε ορυχεία, το ποσό του βοηθήματος υπολογίζεται με βάση τις περιόδους που συμπλήρωσε ο εργαζόμενος καταβάλλοντας τις αντίστοιχες εισφορές τόσο στα πλαίσια αυτού του συστήματος όσο και στα πλαίσια του γενικού συστήματος μέχρι τον χρόνο της απολύσεώς του από την επιχείρηση. Κατά το αιτούν δικαστήριο, αυτό το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, το οποίο προσομοιάζει με παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, θα μπορούσε να εξομοιωθεί με τις παροχές γήρατος οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71, διότι τα βασικά κριτήρια χορηγήσεως αυτού του βοηθήματος στηρίζονται στις περιόδους υπαγωγής σε οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως που έχει ως σκοπό την προστασία των ασφαλισμένων από ορισμένο κίνδυνο· το γεγονός ότι το βοήθημα αυτό καταβάλλεται από δημόσιους πόρους δυνάμει διατάξεων κανονιστικού και όχι νομοθετικού χαρακτήρα δεν εμποδίζει καθόλου την εξομοίωση αυτή. Το εθνικό δικαστήριο προσθέτει επιπλέον ότι, ακόμη και αν η απόφαση περί χορηγήσεως του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως ανάγεται στη διακριτική ευχέρεια της διοικήσεως, οι εργαζόμενοι σε ορυχεία οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις λήψεως του βοηθήματος αντλούν από το γερμανικό Σύνταγμα δικαίωμα ίσης μεταχειρίσεως το οποίο μπορεί να ασκηθεί εντός των ορίων των πιστώσεων του προϋπολογισμού που διαθέτουν οι ομοσπονδιακές αρχές και κάθε ενδιαφερόμενο ομόσπονδο κρατίδιο.

Τέλος, το εθνικό δικαστήριο υπογραμμίζει το γεγονός ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως θα μπορούσε επίσης να θεωρηθεί σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως μη στηριζόμενο στην καταβολή εισφορών, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71. Στην περίπτωση αυτή θα επρόκειτο για ένα είδος συντάξεως λόγω πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, καλύπτουσας τις περιόδους κατά τις οποίες ο εργαζόμενος που έχει ορισμένη ηλικία, θα λάμβανε παροχές ανεργίας, αν δεν είχε την ηλικία αυτή. Δεδομένου ότι οι όροι χορηγήσεως του βοηθήματος αυτού και η μέθοδος υπολογισμού του στηρίζονται στον RKG, θα πρέπει μάλλον να χαρακτηριστεί ως σύνταξη γήρατος και όχι ως παροχή ανεργίας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1408/71.

17. Ο προσφεύγων της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως αποβλέπει στην εξασφάλιση ορισμένου εισοδήματος στους εργαζομένους που έχουν ορισμένη ηλικία και έχουν χάσει την εργασία τους λόγω παύσεως λειτουργίας επιχειρήσεως ή μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της απασχολήσεως στον τομέα των ορυχείων επί ένα χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν έχουν ακόμη δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος ή συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου. Πρόκειται, πράγματι, για χρονικώς περιορισμένη μεταβατική παροχή, το ποσό της οποίας υπολογίζεται σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις που διέπουν τον υπολογισμό της συντάξεως γήρατος, οπότε λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί σε άλλο κράτος μέλος. Πρόκειται εξάλλου για παροχή χρηματοδοτούμενη από δημόσιους πόρους, της οποίας η χορήγηση επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των αρμοδίων αρχών και την οποία όμως δικαιούνται όλοι οι εργαζόμενοι σε ορυχεία οι οποίοι πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, εντός των ορίων του προϋπολογισμού των ομοσπονδιακών αρχών και κάθε ενδιαφερομένου ομόσπονδου κρατιδίου.

Ως προς το πρώτο ερώτημα, ο προσφεύγων της κύριας δίκης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα ενός συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που δεν στηρίζεται στην καταβολή εισφορών, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, και το οποίο καλύπτει έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται περιοριστικά στην παράγραφο 1 του ιδίου άρθρου, και συγκεκριμένα στο στοιχείο ζ', το οποίο αφορά τις παροχές ανεργίας. Προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο εθνικό δικαστήριο ότι το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι περιλαμβάνει επίσης τις παροχές που η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας χορηγεί υπό μορφή ενισχύσεων σύμφωνα με τις εγκυκλίους οδηγίες περί χορηγήσεως βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως σε εργαζομένους σε ορυχεία ορισμένης ηλικίας οι οποίοι απολύθηκαν λόγω παύσεως λειτουργίας επιχειρήσεως ή μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής.

18. Η Γερμανική Κυβέρνηση φρονεί, αντιθέτως, ότι το επίμαχο βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως δεν συνιστά παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως διεπομένη από το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71. Στηρίζει τη θέση της στις ακόλουθες σκέψεις:

Πρώτον, ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή μόνο στις νομοθεσίες που διέπουν τους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως που απαριθμούνται περιοριστικά στην παράγραφο 1 του άρθρου του 4, οπότε κάθε άλλη νομοθεσία περί παροχών που δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο αυτό αποκλείεται του πεδίου εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού, έστω και αν παρέχει στους υπαγομένους στις διατάξεις της νομίμως προστατευόμενο δικαίωμα λήψεως παροχής.

Δεύτερον, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, όταν κοινοποίησε τις νομοθεσίες και τα συστήματα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1408/71, σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού [8], δεν ανέφερε τις εγκυκλίους οδηγίες περί χορηγήσεως βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως στους εργαζομένους στα ανθρακωρυχεία.

Τρίτον, ισχυρίζεται ότι τόσο οι όροι χορηγήσεως του βοηθήματος αυτού όσο και η μέθοδος υπολογισμού του οδηγούν στη σκέψη ότι πρόκειται για παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, αποσκοπούσα στην κάλυψη της περιόδου που απομένει να διανυθεί μέχρις ότου ο εργαζόμενος μπορεί να αρχίσει να εισπράττει σύνταξη γήρατος. Η Γερμανική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, αυτό το είδος παροχών αποκλείεται του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71. Επιπλέον, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, του οποίου η διάρκεια είναι χρονικώς περιορισμένη και ο λόγος υπάρξεώς του συνδέεται στενά με τη σημερινή οικονομική κατάσταση, δεν μπορεί, αυτό καθαυτό, να εξομοιώνεται με σύνταξη γήρατος κατά την έννοια του κανονισμού. Συγκεκριμένα, ενώ η λήψη συντάξεως γήρατος εξαρτάται μόνον από δεδομένα αφορώντα αποκλειστικά τον ενδιαφερόμενο, ήτοι να έχει

8 — Ενημέρωση των προβλεπομένων στο άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 δηλώσεων των κρατών μελών [ΕΕ (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1980, C 139, σ. 1, 6].

φτάσει σε ορισμένη ηλικία, να έχει συμπληρώσει την απαιτούμενη ελάχιστη περίοδο καταβολής εισφορών και να έχει ζητήσει να συνταξιοδοτηθεί, η χορήγηση του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως συνδέεται κυρίως με προϋπόθεση η οποία δεν εξαρτάται από τον ενδιαφερόμενο, δηλαδή την απόλυσή του λόγω παύσεως λειτουργίας επιχειρήσεως ή μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής επιβαλλομένου στο πλαίσιο προγράμματος μετατροπής. Εξάλλου, το επίμαχο βοήθημα δεν μπορεί να θεωρηθεί σύνταξη γήρατος, διότι οι περίοδοι κατά τις οποίες καταβάλλεται λαμβάνονται υπόψη για την κτήση του δικαιώματος λήψεως τέτοιας συντάξεως και για τον προσδιορισμό του ποσού της.

Τέταρτον, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως δεν μπορεί να εξομοιωθεί ούτε με παροχή ανεργίας. Συγκεκριμένα, η παροχή ανεργίας συνδυάζεται με την υποχρέωση του εργαζομένου να εγγραφεί στην οικεία υπηρεσία απασχολήσεως και να είναι διαθέσιμος προκειμένου να δεχθεί κάθε εργασία που αντιστοιχεί στα προσόντα του που θα του προταθεί, ενώ ο δικαιούχος του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως δεν υπόκειται σε τέτοιους περιορισμούς.

Η Γερμανική Κυβέρνηση προσθέτει, τέλος, ότι, αν ο κανονισμός 1408/71 είχε εφαρμογή επί του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, το ύψος του θα υπολογιζόταν χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το αν ο δικαιούχος δικαιούται ή όχι άλλες συντάξεις σε άλλα κράτη μέλη. Στην προκειμένη περίπτωση, ο υπολογισμός αυτός θα είχε θετικά αποτέλεσματα, διότι το συνολικό ποσό θα ήταν υψηλότερο, δεδομένου ότι ο Otte έχει ήδη αποκτήσει δικαίωμα λήψεως ολλανδικής συντάξεως αναπηρίας. Η περίπτωση αυτή συνιστά ωστόσο εξαίρεση, διότι η πλειοψηφία των εργαζομένων που λαμβάνουν βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως δεν πληροί ακόμη τις προϋποθέσεις προκειμένου να λάβει συγχρόνως σύνταξη σε άλλο κράτος μέλος. Στην πράξη, η γερμανική διοίκηση χορηγεί στους εργαζομένους βοήθημα του οποίου το ποσό προσαυξάνεται, διότι λαμβάνονται επίσης υπόψη οι περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπλήρωσαν σε άλλα κράτη μέλη. Αν εφαρμοζόταν σ' αυτούς ο κανονισμός 1408/71, θα εισέπρατταν μέρος μόνο του θεωρητικού ποσού του βοηθήματος, διότι το ποσό που θα τους καταβαλλόταν στην πραγματικότητα θα υπολογιζόταν είτε βάσει μόνον των περιόδων καταβολής εισφορών στη Γερμανία είτε κατ' εφαρμογήν των κανόνων περί αναλογικού επιμερισμού. Επομένως, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως δεν θα επιτύγχανε τον σκοπό που επιδιώκει, να παρέχει δηλαδή στους απολυθέντες στο πλαίσιο μέτρου μετατροπής εργαζομένους επαρκή οικονομικά μέσα μέχρις ότου μπορέσουν να αρχίσουν να λαμβάνουν σύνταξη γήρατος.

19. Πριν προχωρήσει στην προφορική διαδικασία, το Δικαστήριο ζήτησε από τη Γερμανική Κυβέρνηση να του διευκρινίσει ορισμένες λεπτομέρειες σχετικές με το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, δηλαδή τον τρόπο υπολογισμού του, την τυχόν παρέμβαση της ανασυγκροτούμενης επιχειρήσεως στη χρηματοδότηση του βοηθήματος αυτού και το περιεχόμενο του προγράμματος αναδιαρθρώσεως του προσωπικού που έχει συμφωνηθεί μεταξύ των επιχειρήσεων και των γερμανικών αρχών.

Στην απάντησή της, η Γερμανική Κυβέρνηση ανέφερε ότι το βοήθημα του Otte αρχικώς υπολογίστηκε σύμφωνα με τις κανονιστικές διατάξεις του 1971, όπως είχαν τροποποιηθεί το 1983. Κατά τον μεταγενέστερο υπολογισμό του βοηθήματος αυτού εφαρμόστηκαν οι νέες διατάξεις του 1988.

Ως προς τη μέθοδο υπολογισμού αυτή καθαυτή, η Γερμανική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι το βοήθημα προσδιορίζεται κατ' εφαρμογή των κανόνων που διέπουν την ασφάλιση αναπηρίας-γήρατος των εργαζομένων σε ορυχεία και ότι καταβάλλεται ως σύνταξη, αλλά δεν χρηματοδοτείται από ποσά προοριζόμενα για την ασφάλιση αναπηρίας-γήρατος αλλά από φορολογικά έσοδα. Οι συμπληρωθείσες σε άλλα κράτη μέλη περίοδοι καταβολής εισφορών λαμβάνονται υπόψη για να εξακριβωθεί αν ο δικαιούχος πληροί τις προϋποθέσεις λήψεως του βοηθήματος και για να προσδιοριστεί το ποσό του βοηθήματος. Αν ο δικαιούχος έχει επίσης αποκτήσει δικαίωμα επί άλλων παροχών στη Γερμανία ή σε άλλο κράτος μέλος, το ποσό τους αφαιρείται από το ποσό του γερμανικού βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, προκειμένου η ίδια περίοδος καταβολής εισφορών να μην οδηγεί σε διπλές παροχές.

Η Γερμανική Κυβέρνηση διευκρίνισε επίσης ότι οι επιχειρήσεις δεν μετέχουν στον υπολογισμό του ποσού του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως ούτε χρηματοδοτούν το εκκαθαριζόμενο ποσό, περιοριζόμενες στην ενδεχόμενη καταβολή αποζημιώσεως λόγω απολύσεως.

Τέλος, η Γερμανική Κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως εξυπηρετεί διαρθρωτικό σκοπό στο πλαίσιο της πολιτικής που ακολουθείται στον τομέα της απασχολήσεως, δεδομένου ότι η χορήγησή του συνδέεται με προϋπόθεση της οποίας η πλήρωση δεν εξαρτάται από τον δικαιούχο, ήτοι την απόλυσή του κατόπιν μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της εργασίας. Προσέθεσε ότι, εφόσον πρόκειται για εργαζομένους σε επιχείρηση εκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείου, επιβάλλεται ο πρόσθετος όρος να προσλάβει η επιχείρηση, σε αντικατάσταση του απολυθέντος εργαζομένου, εργαζόμενο που απασχολούνταν προηγουμένως σε ανθρακωρυχείο ή σε ειδική εξορυκτική εταιρία.

Δεδομένου ότι προτείνει αρνητική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, η Γερμανική Κυβέρνηση φρονεί ότι παρέλκει η απάντηση στα τρία άλλα ερωτήματα.

20. Η Επιτροπή εξετάζει, πρώτον, αν οι κανονιστικές διατάξεις που διέπουν τη χορήγηση του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως μπορούν να θεωρούνται «νομοθεσία» κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71. Συναφώς, υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο ορισμός του άρθρου 1, στοιχείο ι', του κανονισμού χαρακτηρίζεται από το ευρύ περιεχόμενό του, το οποίο περιλαμβάνει κάθε είδος νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών μέτρων που εφαρμόζονται στους κλάδους και στα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως που απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού [9], ενώ μόνον οι συμβατικές διατάξεις αποκλείονται της έννοιας της νομοθεσίας. Δεδομένου ότι οι γερμανικοί κανόνες θεσπίστηκαν από την ομοσπονδιακή διοίκηση, έχουν διοικητικό χαρακτήρα και πρέπει να θεωρούνται «νομοθεσία» για τους σκοπούς του κανονισμού 1408/71.

9 — Απόφαση της 31ης Μαρτίου 1977, 87/76, Bozzone (Συλλογή τόμος 1977, σ. 191, σκέψεις 9 έως 11).

Ακολούθως, η Επιτροπή διερωτάται αν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως είναι παροχή κοινωνικής πρόνοιας, εφόσον η χορήγησή του ανάγεται στη διακριτική ευχέρεια της διοικήσεως. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διακριτική ευχέρεια χορηγήσεως μιας παροχής είναι ένα από τα κριτήρια που χαρακτηρίζουν μια τέτοια παροχή [10]. Στην περίπτωση όμως του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, η αρχή που το χορηγεί δεν διαθέτει καμιά διακριτική ευχέρεια, δεδομένου ότι κάθε εργαζόμενος που πληροί τους όρους που διέπουν τη χορήγησή του δικαιούται να το λάβει, εφόσον οι κατά τον χρόνο αυτόν διαθέσιμες πιστώσεις του προϋπολογισμού το επιτρέπουν. Επιπλέον, τόσο η απόφαση περί μη χορηγήσεως του βοηθήματος όσο και ο υπολογισμός του ποσού του μπορούν να προσβληθούν με προσφυγή. Το ότι λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές ανάγκες του δικαιούχου όταν πρόκειται να χορηγηθεί η παροχή αποτελεί επίσης ένα από τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό μιας παροχής ως παροχής κοινωνικής πρόνοιας. Οι διέποντες το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως κανόνες δεν προβλέπουν ωστόσο ότι για τη χορήγησή του η αρμόδια αρχή προβαίνει σε εξατομικευμένη εξέταση των αναγκών του ενδιαφερομένου. Επομένως, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αυτό το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων δεν μπορεί να θεωρείται ως παροχή κοινωνικής πρόνοιας.

Τρίτον, η Επιτροπή εκθέτει ότι το γεγονός ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως χαρακτηρίζεται «ενίσχυση» στο γερμανικό δίκαιο δεν είναι αποφασιστικό κριτήριο προκειμένου να κριθεί αν εμπίπτει ή όχι στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, διότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το σχετικό αποφασιστικό κριτήριο είναι ο σκοπός που επιδιώκει η παροχή [11].

Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το επίμαχο βοήθημα θα μπορούσε να θεωρηθεί σύνταξη λόγω πρόωρης συνταξιοδοτήσεως και εξετάζει τη δυνατότητα να εφαρμοστεί σ' αυτό ο κανονισμός 1408/71, αν και η σύνταξη αυτή δεν καλύπτεται ακόμη από τον κανονισμό [12]. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, εφόσον δεν υπάρχει ρητή ρύθμιση για τις παροχές πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 μπορούν να έχουν εφαρμογή επί των παροχών αυτών, εάν συνδέονται με έναν από τους κινδύνους που ρητώς απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού [13]. Κατά την Επιτροπή, υπάρχουν δύο δυνατότητες επιλύσεως του προβλήματος: να θεωρηθεί το βοήθημα λόγω

10 — Απόφαση της 31ης Μαρτίου 1977, 79/76, Fossi (Συλλογή τόμος 1977, σ. 189).

11 — Απόφαση της 27ης Μαρτίου 1985, 122/84, Scrivner (Συλλογή 1985, σ. 1027).

12 — Στις 18 Ιουνίου 1980 η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού 1408/71 υπέρ των ανέργων. Εάν η πρόταση αυτή είχε εγκριθεί, θα ρύθμιζε τις παροχές λόγω πρόωρης συνταξιοδοτήσεως ως ένα είδος παροχών ανεργίας, παρέχοντας έτσι στους δικαιούχους τη δυνατότητα να εγκατασταθούν σε άλλο κράτος μέλος διατηρώντας ωστόσο το δικαίωμα επί των παροχών αυτών [ΕΕ (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1980, C 169, σ. 22]. Στις 12 Ιανουαρίου 1996 η Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο νέα πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού 1408/71 υπέρ των δικαιούχων παροχών πρόωρης συνταξιοδοτήσεως. Αν η πρόταση αυτή είχε εγκριθεί, οι παροχές αυτού του είδους θα θεωρούνταν εφεξής αυτοτελής κατηγορία, προστιθέμενη στον κατάλογο του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού, και οι προϋποθέσεις κατοικίας από τις οποίες εξαρτάται η καταβολή των παροχών αυτών θα καταργούνταν υπέρ των δικαιούχων των παροχών αυτών, οι οποίοι θα μπορούσαν έτσι να διατηρήσουν το δικαίωμα καταβολής των παροχών αυτών, όταν μεταφέρουν την κατοικία τους σε άλλο κράτος μέλος. Επί των παροχών αυτών θα είχαν εφαρμογή οι κανόνες που διέπουν τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως και απασχολήσεως και τον υπολογισμό των παροχών ανεργίας (ΕΕ C 62, σ. 14).

13 — Αποφάσεις της 5ης Μαΐου 1977, 104/76, Jansen (Συλλογή τόμος 1977, σ. 261, σκέψεις 7 και 8), και Scrivner, όπ.π. υποσημείωση 11.

αναδιαρθρώσεως παροχή ανάλογη προς σύνταξη γήρατος ή να εξομοιωθεί με παροχή ανεργίας:

— υπάρχουν επομένως λόγοι που συνηγορούν υπέρ του συμπεράσματος ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως προσομοιάζει πολύ με παροχή ανεργίας, καθόσον χορηγείται στον εργαζόμενο επειδή κατέστη άνεργος, η δε περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας καταβάλλεται είναι χρονικώς περιορισμένη και συνυπολογίζεται για την απόκτηση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων· το γεγονός ότι ο δικαιούχος δεν είναι υποχρεωμένος να τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά το αν το εν λόγω βοήθημα πρέπει να θεωρηθεί ή όχι παροχή ανεργίας, δεδομένου ότι οι άνεργοι μακράς διαρκείας εισπράττουν επίσης παροχές χωρίς να χρειάζεται να παραμένουν στη διάθεση της αγοράς εργασίας·

— εντούτοις, η Επιτροπή φρονεί ότι το αποφασιστικό κριτήριο όσον αφορά το ζήτημα σε ποιο είδος παροχής πρέπει να υπαχθεί το επίμαχο βοήθημα είναι η μέθοδος υπολογισμού του. Η διέπουσα τον υπολογισμό της συντάξεως γήρατος εθνική νομοθεσία εφαρμόζεται κατ' αναλογία στο βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως: αυτό που λαμβάνεται υπόψη δεν είναι τα εισοδήματα της τελευταίας περιόδου εργασίας, όπως θα συνέβαινε με ένα επίδομα ανεργίας, αλλά οι συμπληρωθείσες περίοδοι καταβολής εισφορών στα πλαίσια του συνταξιοδοτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των περιόδων που συμπληρώθηκαν σε άλλο κράτος μέλος.

Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως έχει επαρκώς στενή σχέση με έναν από τους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως που μνημονεύονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 και ότι ορισμένα στοιχεία την οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως είναι μάλλον παροχή γήρατος και όχι παροχή ανεργίας. Για τον λόγο αυτό προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα ότι το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, και, ειδικότερα, η παράγραφος 1, στοιχείο γ', έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται επίσης στις παροχές που ένα κράτος μέλος χορηγεί υπό μορφή μη υποχρεωτικών κρατικών ενισχύσεων κατόπιν αιτήσεως των εργαζομένων του τομέα των ορυχείων οι οποίοι έχουν συμπληρώσει ορισμένη ηλικία και έχουν απολυθεί από την επιχείρηση λόγω παύσεως της λειτουργίας της ή λόγω μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της εργασίας.

21. Πράγματι, το ζήτημα που πρέπει να λυθεί είναι αν πρέπει ή όχι να εφαρμόζεται ο κανονισμός 1408/71 σ' ένα βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων όπως αυτό της προκειμένης υποθέσεως. Συγκεκριμένα, όπως εκθέτουν το εθνικό δικαστήριο και η Γερμανική Κυβέρνηση και όπως θα έχω την ευκαιρία να αποδείξω στη συνέχεια, οι συνέπειες είναι πολύ διαφορετικές για τους δικαιούχους ανάλογα με το αν η απάντηση θα είναι καταφατική ή αρνητική.

22. Η Γερμανική Κυβέρνηση επισημαίνει με τις παρατηρήσεις της ότι δεν ανέφερε τις κανονιστικές διατάξεις που διέπουν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων, όταν προέβη στη δήλωση που προβλέπεται στο άρθρο 5 του κανονισμού 1408/71, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη ορίζουν το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αναφέ-

ροντας τις νομοθεσίες και τα συστήματα που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, σε δήλωση την οποία κοινοποιούν στον Πρόεδρο του Συμβουλίου και η οποία δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Ωστόσο, η παρατήρηση αυτή δεν είναι κρίσιμη προκειμένου να κριθεί αν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως πρέπει ή όχι να θεωρηθεί παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως για τους σκοπούς της κοινοτικής νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, όπως κατ' επανάληψη έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος δεν ανέφερε έναν νόμο στη δήλωση αυτή δεν έχει ως συνέπεια να αποκλείεται ipso facto ο νόμος αυτός από το πεδίο εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού 1408/71 [14].

23. Αρκετά συχνά το Δικαστήριο έχει κληθεί να αποφανθεί αν ορισμένη εθνική παροχή, η οποία δύσκολα θα μπορούσε να υπαχθεί σε συγκεκριμένη κατηγορία, έπρεπε να θεωρηθεί παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως κατά την έννοια του κανονισμού. Η σχετική συχνότητα αυτού του είδους ερωτημάτων τού έδωσε την ευκαιρία να διαμορφώσει σχετικά νομολογία η οποία είναι πολύ γνωστή.

24. Ο κανονισμός 1408/71, για διαφόρους λόγους, απέκλεισε εκ προοιμίου του πεδίου εφαρμογής του ορισμένες κατηγορίες συστημάτων. Όπως προκύπτει από το άρθρο 4, παράγραφος 4, του κανονισμού, πρόκειται για την κοινωνική και ιατρική πρόνοια, για τα συστήματα παροχών υπέρ θυμάτων πολέμου ή των συνεπειών του και τα ειδικά συστήματα των δημοσίων υπαλλήλων ή των προς αυτούς εξομοιουμένων.

Είναι προφανές ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως που έλαβε ο Otte δεν ήταν παροχή ιατρικής προνοίας ούτε το έλαβε κατ' εφαρμογήν συστήματος παροχών προβλεπομένων υπέρ θυμάτων πολέμου, είναι δε επίσης σαφές ότι δεν υπαγόταν σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως δημοσίων υπαλλήλων. Επομένως, μου απομένει να εξετάσω εάν πρόκειται για παροχή κοινωνικής προνοίας.

25. Το Δικαστήριο έχει ορίσει τα κριτήρια τα οποία πρέπει να πληροί η παροχή προκειμένου να θεωρείται ότι υπάγεται στην κοινωνική πρόνοια. Συγκεκριμένα, στην απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση Costa [15] το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, μολονότι, λόγω ορισμένων χαρακτηριστικών της, μια νομοθεσία περί χορηγήσεως επιδομάτων σε μειονεκτούντα άτομα συγγενεύει με την κοινωνική πρόνοια, ιδίως όταν επιλέγει την ανάγκη ως βασικό κριτήριο εφαρμογής και δεν θέτει καμιά προϋπόθεση σχετική με περιόδους επαγγελματικής δραστηριότητας, ασφαλιστικής υπαγωγής ή καταβολής εισφορών, εντούτοις περιλαμβάνεται στην κοινωνική ασφάλιση στον βαθμό που, χωρίς να προβαίνει στην εξέταση κάθε

14 — Απόφαση της 18ης Μαΐου 1995, C-327/92, Rheinhold & Mahla (Συλλογή 1995, σ. I-1223, σκέψη 18).

15 — Απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1974, 39/74 (Συλλογή τόμος 1974, σ. 497, σκέψεις 7 και 11). Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ομοίως και στην απόφαση που εξέδωσε στις 22 Ιουνίου 1972, 1/72, Frilli (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 59, σκέψη 14), και στην απόφαση που εξέδωσε στις 9 Οκτωβρίου 1974, 24/74, Biason (Συλλογή τόμος 1974, σ. 431, σκέψεις 9 και 10).

ατομικής περιπτώσεως, πράγμα που αποτελεί χαρακτηριστικό της κοινωνικής πρόνοιας, παρέχει στους δικαιούχους προστατευόμενο από τον νόμο δικαίωμα λήψεως παροχής. Η διακριτική ευχέρεια που διαθέτουν οι αρχές όταν χορηγούν συγκεκριμένη παροχή είναι ένα άλλο από τα κριτήρια βάσει των οποίων κρίνεται αν μια παροχή υπάγεται στην κοινωνική ασφάλιση ή στην κοινωνική πρόνοια [16]. Το Δικαστήριο έκρινε με την απόφαση εκείνη ότι οι παροχές τις οποίες αφορούσε η υπόθεση εκείνη δεν υπάγονταν στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, κυρίως διότι οι αρμόδιες αρχές διέθεταν διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την καταβολή των παροχών αυτών σε υπηκόους του εν λόγω κράτους οι οποίοι όμως κατοικούσαν στην αλλοδαπή.

Δεδομένου ότι η νομοθεσία που διέπει τη χορήγηση του βοήθηματος λόγω αναδιαρθρώσεως απαιτεί από τον δικαιούχο να έχει συμπληρώσει μια ελάχιστη περίοδο καταβολής εισφορών, δεν λαμβάνει υπόψη την οικονομική του κατάσταση και ο όρος περί διαθέσιμων δημοσιονομικών πόρων δεν μπορεί να εξομοιωθεί με διακριτική ευχέρεια της διοικήσεως, είναι σαφές ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως δεν υπάγεται στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας.

26. Εντούτοις, δεν πρέπει να θεωρηθεί αυτομάτως ότι περιλαμβάνεται στην έννοια της κοινωνικής ασφαλίσεως για τους σκοπούς του κανονισμού 1408/71. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διάκριση μεταξύ παροχών που αποκλείονται του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού και παροχών που διέπονται από αυτόν στηρίζεται κυρίως στα συστατικά στοιχεία κάθε παροχής, ιδίως τους σκοπούς της και τους όρους χορηγήσεώς της, και όχι στο ότι μια δεδομένη παροχή χαρακτηρίζεται από εθνική νομοθεσία ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως. Για να εμπίπτει στο πεδίο της κοινωνικής ασφαλίσεως υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, μια νομοθεσία πρέπει εν πάση περιπτώσει, μεταξύ άλλων, να αφορά έναν από τους κινδύνους που ρητώς απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού. Επομένως, ο κατάλογος αυτός είναι περιοριστικός, πράγμα που συνεπάγεται ότι ένας κλάδος κοινωνικής ασφαλίσεως που δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο αυτό δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κλάδος κοινωνικής ασφαλίσεως υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, έστω και αν παρέχει στους υπαγομένους στον εν λόγω κλάδο νομίμως προστατευόμενο δικαίωμα λήψεως παροχής [17].

27. Από την απλή ανάγνωση του άρθρου 4, παράγραφος 1, καθίσταται ήδη σαφές ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο αυτό. Επομένως, θα πρέπει να εξακριβωθεί αν, μετά την εξέταση των συστατικών στοιχείων της παροχής αυτής και, ειδικότερα, των σκοπών της και των όρων χορηγήσεώς της, είναι δυνατό να συσχετισθεί ευχερώς η εν λόγω παροχή με μία από τις προβλεπομένες στον κατάλογο αυτό κατηγορίες. Στην παρούσα υπόθεση, δεν μπορεί παρά να πρόκειται για δύο από αυτές, ήτοι τις παροχές γήρατος και τις παροχές ανεργίας, οι οποίες παρατίθενται στα στοιχεία γ' και ζ' αντιστοίχως της παραγράφου 1 του άρθρου 4.

28. Από τον φάκελο της δικογραφίας προκύπτει ότι τα συστατικά στοιχεία του

16 — Απόφαση Fossi, όπ.π. υποσημείωση 10, σκέψη 7.

17 — Απόφαση της 27ης Μαρτίου 1985, 249/83, Hoeckx (Συλλογή 1985, σ. 973, σκέψεις 11 και 12), και απόφαση Scrivner, όπ.π. υποσημείωση 11, σκέψεις 18 και 19.

βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως είναι τα εξής:

— πρόκειται για παροχή προβλεπομένη υπέρ των εργαζομένων σε συγκεκριμένο τομέα ορυχείων,

— οι οποίοι είναι ήδη ορισμένης ηλικίας, αλλά δεν έχουν ακόμη δικαίωμα λήψεως συντάξεως λόγω γήρατος και

— έχουν απολυθεί κατόπιν μέτρου αναδιοργανώσεως του εργατικού δυναμικού της επιχειρήσεως, το οποίο έχει εγκριθεί από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομίας·

— η καταβολή της παροχής αυτής είναι χρονικώς περιορισμένη, ο δικαιούχος δηλαδή μπορεί να τη λαμβάνει από τον χρόνο της απολύσεώς του μέχρις ότου φθάσει σε ηλικία συνταξιοδοτήσεως, η δε συνολική διάρκεια καταβολής της περιορίζεται σε πέντε έτη κατ' ανώτατο όριο·

— πρόκειται για «μεταβατική» παροχή, σκοπός της οποίας είναι η εξασφάλιση ορισμένου εισοδήματος στους απολυθέντες εργαζομένους μέχρις ότου αρχίσουν να λαμβάνουν τη σύνταξη γήρατος·

— οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων ο εργαζόμενος λαμβάνει την παροχή αυτή συνυπολογίζονται για την κτήση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και για τον προσδιορισμό του ποσού της συντάξεως, όταν ο ενδιαφερόμενος ζητήσει να συνταξιοδοτηθεί·

— το ποσό του βοηθήματος προσδιορίζεται κατ' εφαρμογή των κανόνων που διέπουν την ασφάλιση αναπηρίας-γήρατος των εργαζομένων σε ορυχεία σε συνάρτηση με τα δικαιώματα που έχουν αποκτήσει κατά τον χρόνο της απολύσεώς τους:

— προκειμένου να εξακριβωθεί αν πληρούνται οι όροι χορηγήσεως του βοηθήματος, αλλά και για να προσδιοριστεί το ποσό του, λαμβάνονται υπόψη οι περίοδοι καταβολής εισφορών στο σύστημα ασφαλίσεως γήρατος που έχουν συμπληρωθεί στα πλαίσια του γενικού συστήματος των μισθωτών εργαζομένων καθώς και οι περίοδοι καταβολής εισφορών που έχουν συμπληρωθεί στα πλαίσια των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως άλλων κρατών μελών,

— από το ποσό του βοηθήματος αφαιρούνται όλες οι συντάξεις που εισπράττονται είτε στη Γερμανία είτε σε άλλα κράτη μέλη, ούτως ώστε η ίδια περίοδος ασφαλίσεως να μη συνεπάγεται την καταβολή διπλών παροχών·

— το βοήθημα αυτό χρηματοδοτείται από δημόσιους πόρους και όχι από πόρους της ασφαλίσεως γήρατος·

— οι αρμόδιες αρχές διαθέτουν διακριτική ευχέρεια, η οποία ωστόσο συναρτάται προς τους πόρους που διαθέτουν βάσει του προϋπολογισμού η ομοσπονδιακή διοίκηση και κάθε ενδιαφερόμενο ομόσπονδο κρατίδιο·

— ο δικαιούχος δεν είναι υποχρεωμένος να εγγραφεί στο γραφείο ευρέσεως εργασίας ούτε να παραμένει στη διάθεση της αγοράς εργασίας·

— η χορήγηση του βοηθήματος αυτού δεν είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση μισθωτής ή ανεξάρτητης δραστηριότητας, υπό τον όρο ότι τα εισοδήματα από τη δραστηριότητα αυτή δεν υπερβαίνουν ορισμένο ανώτατο όριο·

— αν ο απολυθείς εργαζόμενος απασχολούνταν σε λιγνιτωρυχείο, δικαιούται να λαμβάνει το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, μόνον εφόσον η επιχείρηση προσλαμβάνει στη θέση του άλλον εργαζόμενο προερχόμενο από τον τομέα των ορυχείων·

— για τη χορήγηση του βοηθήματος ο ενδιαφερόμενος πρέπει να πληροί τον όρο της κατοικίας, δηλαδή χάνει το δικαίωμά του αν μεταφέρει την κατοικία του στην αλλοδαπή· και

— το δικαίωμα λήψεως της εν λόγω παροχής αποσβέννυται με τον θάνατο του δικαιούχου, χωρίς να μεταβιβάζεται στους επιζώντες κανένα δικαίωμα επ' αυτής.

29. Μετά την εξέταση των συστατικών στοιχείων της επίμαχης παροχής, δεν είναι καθόλου δύσκολο να προσδιοριστεί ο σκοπός της και οι όροι χορηγήσεώς της. Όσον αφορά τον σκοπό, το βοήθημα χορηγείται σε ανθρακωρύχους που απολύθηκαν λόγω διακοπής της λειτουργίας της επιχειρήσεως ή λόγω μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής, ενώ δεν έχουν φθάσει ακόμη στην ηλικία που απαιτείται προκειμένου να μπορούν να αρχίσουν να λαμβάνουν σύνταξη γήρατος. Η περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας εισπράττουν το βοήθημα λαμβάνεται υπόψη για την απόκτηση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και για τον προσδιορισμό του ποσού της συντάξεως, όταν ο ενδιαφερόμενος ζητήσει να συνταξιοδοτηθεί. Επομένως, το βοήθημα έχει σκοπό την εξασφάλιση ορισμένου εισοδήματος επί ένα χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου θα ήταν πιθανώς δύσκολο να εξασφαλιστεί το εισόδημα αυτό με άλλον τρόπο. Επιπλέον, εξασφαλίζει στους δικαιούχους το πλεονέκτημα ότι συνεχίζεται η συνταξιοδοτική τους ασφάλιση, πράγμα που συνεπάγεται αύξηση του ποσού της συντάξεως, όταν συνταξιοδοτηθούν. Τέλος, οι δικαιούχοι του βοηθήματος δεν υπάγονται στον τομέα της ασφαλίσεως ανεργίας ούτε από οικονομική ούτε από στατιστική άποψη.

Επιπλέον, όταν πρόκειται για εργαζόμενο που απολύθηκε από λιγνιτωρυχείο, οπότε η επιχείρηση πρέπει να αντικαταστήσει τον απολυθέντα εργαζόμενο με άλλον εργαζόμενο προερχόμενο από τον τομέα των ορυχείων, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως εξυπηρετεί επίσης σκοπούς αναγόμενους στην πολιτική που εφαρμόζεται στον τομέα της απασχολήσεως, καθόσον ευνοεί την κένωση θέσεων εργασίας που κατέχονταν από

εργαζομένους που βρίσκονται ήδη κοντά στην ηλικία συνταξιοδοτήσεως, προκειμένου οι θέσεις αυτές να μπορούν να δοθούν σε νεότερους άνεργους που προέρχονται από άλλες εξορυκτικές επιχειρήσεις.

30. Οι όροι χορηγήσεως του βοηθήματος είναι κυρίως οι εξής: ο εργαζόμενος πρέπει να έχει απολυθεί για λόγους ανεξαρτήτους της θελήσεώς του· πρέπει να μπορεί να συνταξιοδοτηθεί εντός πέντε κατ' ανώτατο όριο ετών από της απολύσεώς του· πρέπει να έχει συμπληρώσει την ελάχιστη περίοδο αναμονής, η οποία είναι συνήθως 180 μήνες· πρέπει να έχει εργαστεί σε ανθρακωρυχείο στη Γερμανία τουλάχιστον κατά τα δύο έτη που προηγούνται της απολύσεώς του, το δε μέτρο ορθολογικής οργανώσεως της εργασίας που οδήγησε στην απόλυσή του πρέπει να έχει εγκριθεί από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομίας.

31. Το ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως προσδιορίζεται με βάση τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που έχει ήδη αποκτήσει ο εργαζόμενος, στα πλαίσια του συστήματος των εργαζομένων σε ορυχεία, κατά τον χρόνο της απολύσεώς του. Στις περισσότερες περιπτώσεις λαμβάνονται επίσης υπόψη οι περίοδοι καταβολής εισφορών που ο εργαζόμενος έχει συμπληρώσει στα πλαίσια του γενικού συστήματος των μισθωτών εργαζομένων, όπως και οι περίοδοι καταβολής εισφορών που έχει συμπληρώσει στα πλαίσια συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως άλλων κρατών μελών, με τη διαφορά ότι, αν ο εργαζόμενος εισπράττει παροχή με βάση τις περιόδους αυτές, το ποσό της τελευταίας αφαιρείται από το ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, προκειμένου η ίδια περίοδος καταβολής εισφορών να μην οδηγεί σε καταβολή δύο παροχών.

32. Ενόψει των χαρακτηριστικών του βοηθήματος αυτού και, ειδικότερα, του σκοπού του και των όρων χορηγήσεώς του και λαμβανομένου επίσης υπόψη του τρόπου υπολογισμού του, φρονώ ότι πρόκειται γι' αυτό που θα μπορούσαμε περιγραφικά να αποκαλέσουμε παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως. Αυτού του είδους οι παροχές, οι οποίες δυσκόλως μπορούν να υπαχθούν σε συγκεκριμένη κατηγορία και αναμφισβήτητα δεν διέπονται ακόμη από τον κανονισμό 1408/71, δεδομένου ότι εμφανίστηκαν μετά την έναρξη ισχύος του, εμφανίζονται βαθμιαία στα κράτη μέλη, υπό διάφορες μορφές, στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσεως του τέλους της δεκαετίας του '70. Μερικές φορές συνδέονται με την πολιτική αναδιαρθρώσεως της βιομηχανίας ή απλώς θεσπίζονται από κάθε κράτος μέλος με σκοπό τη διευκόλυνση της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Στην πράξη, οι παροχές αυτές δημιουργούν πολύπλοκο πρόβλημα ερμηνείας.

33. Είναι προφανές ότι οι παροχές αυτές δεν διέπονται ακόμη από τον κανονισμό 1408/71, δεδομένου ότι οι δύο προτάσεις που η Επιτροπή έχει υποβάλει για τον σκοπό αυτό στο Συμβούλιο, η πρώτη του 1980 [18] και η δεύτερη του 1996 [19], δεν έχουν ακόμη εγκριθεί. Δεν αμφισβητείται επίσης ότι οι παροχές αυτές είναι πολύ δύσκολο να υπαχθούν σε συγκεκριμένη κατηγορία, διότι, ανάλογα με τη διάρθρωση του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως των διαφόρων κρατών μελών και ανάλογα με τους σκοπούς της πολιτικής που εφαρμόζουν στον τομέα της απασχολήσεως, μπορεί να εμφανίζονται υπό μορφές οι οποίες, ανάλογα με την περίπτωση, ομοιάζουν περισσότερο με παροχές ανεργίας ή με παροχές συντάξεως γήρατος.

18 — Όπ.π. υποσημείωση 12.

19 — Αυτόθι.

Η δυσχέρεια κατατάξεως αυτών των παροχών πρόωρης συνταξιοδοτήσεως αποδεικνύεται πλήρως από το ότι με τις δύο προτάσεις της η Επιτροπή πρότεινε στο Συμβούλιο να μην περιληφθούν οι δικαιούχοι παροχής πρόωρης συνταξιοδοτήσεως στο κεφάλαιο 3 του κανονισμού, το οποίο περιέχει τις διατάξεις περί υπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως και εκκαθαρίσεως των συντάξεων γήρατος, αλλά να ενταχθούν στο κεφάλαιο 6, το οποίο, επί του παρόντος, αφορά μόνον τις παροχές ανεργίας (με την τελευταία της πρόταση, η Επιτροπή πρότεινε την προσθήκη ενός νέου κεφαλαίου, του 6α, το οποίο θα αφορά τις παροχές πρόωρης συνταξιοδοτήσεως). Ωστόσο, η Επιτροπή ισχυρίζεται στην παρούσα υπόθεση ότι ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή επί του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως που εισέπραττε ο Otte, διότι η παροχή αυτή έχει σχέση με τη σύνταξη γήρατος.

34. Όσο παράδοξη και αν φαίνεται εκ πρώτης όψεως, φρονώ ότι η θέση της Επιτροπής μπορεί να εξηγηθεί αρκετά εύκολα. Το γεγονός ότι με την πρόταση κανονισμού προς το Συμβούλιο η Επιτροπή επέλεξε την υπαγωγή των παροχών πρόωρης συνταξιοδοτήσεως στους ίδιους κανόνες με τις παροχές ανεργίας οφείλεται, κατά τη γνώμη μου, στο ότι η εξομοίωση αυτή θα καθιστούσε δυνατό τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως και εργασίας και τον υπολογισμό των παροχών σύμφωνα με τα άρθρα 67 και 68 του κανονισμού 1408/71. Αν αντίθετα τις εξομοίωνε με συντάξεις γήρατος, τα δικαιώματα του εργαζομένου θα έπρεπε να προσδιορίζονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του κεφαλαίου 3 του ιδίου κανονισμού.

Όπως εξήγησε η Γερμανική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η τελευταία αυτή λύση θα σήμαινε ότι ο υπολογισμός του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως του Otte και των παροχών πρόωρης συνταξιοδοτήσεως εν γένει θα έπρεπε να πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού, οπότε οι εργαζόμενοι που θα βρίσκονταν στην κατάσταση αυτή θα ελάμβαναν παροχή της οποίας το ποσό θα προσδιοριζόταν είτε μόνο σε συνάρτηση με τις περιόδους καταβολής εισφορών που θα είχαν συμπληρωθεί στο κράτος που χορηγεί την παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46, παράγραφος 1, στοιχείο α', είτε σύμφωνα με τους κανόνες του αναλογικού επιμερισμού που περιέχονται στο άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β'.

Δεν πρέπει να λησμονείται ότι το γεγονός ότι ο εργαζόμενος δικαιούται να λάβει παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως σ' ένα κράτος μέλος δεν συνεπάγεται ότι ταυτοχρόνως πληροί τους όρους από τους οποίους εξαρτούν το δικαίωμα λήψεως παροχής οι διάφορες νομοθεσίες υπό το καθεστώς των οποίων συμπλήρωσε περιόδους ασφαλίσεως. Παραδείγματος χάριν, η νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως των περισσοτέρων κρατών μελών εξαρτά τη χορήγηση συντάξεως γήρατος από την προϋπόθεση να έχει συμπληρώσει ο εργαζόμενος το 65ο έτος της ηλικίας του. Όταν ο εργαζόμενος δεν πληροί συγχρόνως την προϋπόθεση αυτή σε όλα τα κράτη μέλη, πρέπει να εφαρμόζεται το άρθρο 49 του κανονισμού 1408/71.

Αυτό είναι ακριβώς το προδικαστικό ερώτημα που είχε υποβάλει το τμήμα υποθέσεων κοινωνικής ασφαλίσεως του γαλλικού Cour de cassation στο Δικαστήριο στην υπόθεση McLachlan [20]. Το ερώτημα αυτό είχε ανακύψει στο πλαίσιο της προσφυγής που

20 — Απόφαση της 7ης Ιουλίου 1994, C-146/93 (Συλλογή 1994, σ. I-3229).

είχε ασκήσει ο McLachlan αναφορικά με το συνταξιοδοτικό του δικαίωμα. Ο προσφεύγων, ο οποίος είχε απολυθεί σε ηλικία 61 ετών για οικονομικούς λόγους, είχε καταβάλει εισφορές επί 53 τρίμηνα στο Ηνωμένο Βασίλειο και επί 120 τρίμηνα στη Γαλλία και δεν μπορούσε να λάβει σύνταξη στο Ηνωμένο Βασίλειο προτού συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας του. Ζήτησε και έλαβε στη Γαλλία σύνταξη λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου. Σύμφωνα με τη γαλλική νομοθεσία, τα συμπληρωθέντα στο Ηνωμένο Βασίλειο τρίμηνα για τα οποία κατέβαλε εισφορές ελήφθησαν υπόψη προκειμένου να κριθεί αν πληρούσε τις προϋποθέσεις κτήσεως του δικαιώματος λήψεως συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου, αλλά η σύνταξη εκκαθαρίστηκε αποκλειστικά με βάση τις περιόδους καταβολής εισφορών που είχε συμπληρώσει στη Γαλλία, ήτοι 120 τρίμηνα.

Το εθνικό δικαστήριο είχε ερωτήσει το Δικαστήριο αν ο κανονισμός 1408/71 απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη οι συμπληρωθείσες σε άλλο κράτος μέλος περίοδοι ασφαλίσεως προκειμένου να προσδιοριστεί το ποσοστό της συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου, αλλά να μην λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του ποσού της συντάξεως. Στην απάντησή του το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, δεδομένου ότι, όταν ο προσφεύγων ζήτησε την εκκαθάριση της συντάξεώς του, δεν είχε φθάσει ακόμη στην απαιτούμενη κατά τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου ηλικία συνταξιοδοτήσεως, έπρεπε να τύχει εφαρμογής το άρθρο 49, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, το οποίο, για τον υπολογισμό του ποσού της παροχής, παραπέμπει στην εθνική νομοθεσία της οποίας πληρούνται οι προϋποθέσεις. Κατά το Δικαστήριο, ο συνυπολογισμός από τη νομοθεσία αυτή των περιόδων που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους αποκλείεται βάσει αυτού του άρθρου όσον αφορά τον υπολογισμό του ποσού της συντάξεως, σύμφωνα με το σύστημα του κανονισμού 1408/71, ο οποίος επέτρεψε τη διατήρηση διαφόρων συστημάτων, που δημιουργούν αυτοτελείς απαιτήσεις έναντι διαφόρων φορέων, έναντι των οποίων ο δικαιούχος της παροχής έχει απευθείας δικαιώματα.

35. Αυτός είναι, κατά τη γνώμη μου, ο βασικός λόγος για τον οποίο η Επιτροπή προτείνει στο μεν Συμβούλιο να κατατάξει τις παροχές πρόωρης συνταξιοδοτήσεως στο ίδιο κεφάλαιο με τις παροχές ανεργίας, στο δε Δικαστήριο να αποφανθεί ότι το γερμανικό βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως έχει σχέση με σύνταξη γήρατος κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71. Συγκεκριμένα, ο Otte, ο οποίος πληροί επίσης τις προϋποθέσεις για τη λήψη συντάξεως αναπηρίας σε άλλο κράτος μέλος, θα έβγαινε κερδισμένος, καθόσον το συνολικό ποσό που θα εισέπραττε θα ήταν υψηλότερο.

Αυτό δεν με εμποδίζει να συμφωνήσω με τον ισχυρισμό της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι εδώ πρόκειται εν πολλοίς για εξαιρετική περίπτωση, η οποία δεν πρέπει να χρησιμεύσει ως βάση μιας γενικής ισχύος ερμηνείας του κανονισμού. Θα προσέθετα σ' αυτό ότι εν πάση περιπτώσει δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να ερμηνεύει το κοινοτικό δίκαιο σε συνάρτηση με το αποτέλεσμα της ερμηνείας σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αλλά αντιθέτως έργο του είναι να παρέχει χρήσιμη ερμηνεία στα δικαστήρια των κρατών μελών που καλούνται να εφαρμόσουν το δίκαιο αυτό.

36. Το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως που εξετάζω παρουσιάζει αναμφισβήτητα κοινά χαρακτηριστικά με τη σύνταξη γήρατος ή με τη σύνταξη λόγω πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, όπως, για παράδειγμα, το γεγονός ότι το δικαίωμα λήψεως του βοηθήματος αυτού και το ποσό του προσδιορίζονται κατ' εφαρμογή των ιδίων διατάξεων με εκείνες

που διέπουν τη σύνταξη γήρατος και το γεγονός ότι το βοήθημα αυτό έχει σκοπό, όπως και οι συντάξεις, την εξασφάλιση ορισμένου εισοδήματος σε εκείνους που παύουν να εργάζονται και δεν είναι υποχρεωμένοι να αναζητήσουν άλλη εργασία. Εξάλλου, το βοήθημα αυτό παρουσιάζει επίσης κοινά χαρακτηριστικά με παροχή ανεργίας, στον βαθμό που χορηγείται σε εργαζομένους που έχουν απολυθεί και στον βαθμό που, επίσης, ο δικαιούχος εξακολουθεί να σωρεύει συνταξιοδοτικά δικαιώματα καθ' όλη την περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας λαμβάνει το βοήθημα αυτό.

37. Φρονώ ωστόσο ότι τα συστατικά στοιχεία του βοηθήματος αυτού, και ειδικότερα ο σκοπός του και οι όροι χορηγήσεώς του, που περιέγραψα λεπτομερώς στα σημεία 28 έως 31 των προτάσεών μου, εμποδίζουν, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, την υπαγωγή του στο πεδίο εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού 1408/71.

Κατά τη γνώμη μου, το βοήθημα δεν έχει επαρκή σύνδεσμο, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου, με τις προβλεπόμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71 παροχές γήρατος, διότι πρόκειται για βοήθημα που δικαιούται ο εργαζόμενος μόνον εφόσον έχει απολυθεί, και μάλιστα πριν φθάσει σε ηλικία συνταξιοδοτήσεως, διότι πρόκειται για χρονικώς περιορισμένο βοήθημα, η περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας το λαμβάνει ο εργαζόμενος λαμβάνεται υπόψη για την κτήση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και το δικαίωμα λήψεως του βοηθήματος αυτού αποσβέννυται με τον θάνατο του δικαιούχου, χωρίς να μεταβιβάζεται κανένα δικαίωμα στους επιζώντες.

38. Συναφώς, η απόφαση του Δικαστηρίου στην απόφαση Valentini [21] είναι πολύ διαφωτιστική. Το tribunal de grande instance de Lyon είχε υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικό με το αν μια γαλλική παροχή, καταβαλλομένη ως «εξασφάλιση πόρων λόγω παραιτήσεως» στους εργαζομένους ηλικίας άνω των 60 που εγκαταλείπουν οικειοθελώς την εργασία τους, έπρεπε να θεωρηθεί παροχή της ιδίας φύσεως με σύνταξη γήρατος, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι παροχές γήρατος στις οποίες αναφέρονται το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71 χαρακτηρίζονται κυρίως από το ότι αποβλέπουν στο να εξασφαλίσουν τα μέσα συντηρήσεως των προσώπων που εγκαταλείπουν την εργασία τους, όταν συμπληρώσουν ορισμένη ηλικία και δεν είναι πλέον υποχρεωμένα να βρίσκονται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως. Εξάλλου, το σύστημα του συνυπολογισμού και του αναλογικού επιμερισμού των παροχών που προβλέπει το άρθρο 46 στηρίζεται στο γεγονός ότι οι παροχές αυτές κανονικά χρηματοδοτούνται και αποκτώνται βάσει ιδίων εισφορών των δικαιούχων και υπολογίζονται σε συνάρτηση με τη διάρκεια της υπαγωγής τους στο εν λόγω σύστημα ασφαλίσεως.

Μολονότι παροχές όπως οι καταβληθείσες ως «εξασφάλιση πόρων λόγω παραιτήσεως» σε παραιτηθέντες εργαζομένους ηλικίας άνω των 60 ετών παρουσιάζουν ορισμένες ομοιότητες με τις συντάξεις γήρατος όσον αφορά το αντικείμενο και τον σκοπό τους, αφού αποβλέπουν κυρίως στο να εξασφαλί-

21 — Απόφαση της 5ης Ιουλίου 1983, 171/82 (Συλλογή 1983, σ. 2157).

σουν τα μέσα συντηρήσεως των προσώπων που έχουν συμπληρώσει ορισμένη ηλικία, ωστόσο διαφέρουν από αυτές ως προς τη βάση υπολογισμού τους και ως προς τους όρους χορηγήσεώς τους, λαμβανομένου υπόψη του συστήματος συνυπολογισμού και αναλογικού επιμερισμού των παροχών, το οποίο αποτελεί τη βάση του κανονισμού 1408/71. Διαφέρουν επίσης από τις παροχές γήρατος κατά το μέτρο που επιδιώκουν στόχο αναγόμενο στην πολιτική απασχολήσεως, καθόσον συμβάλλουν στην κένωση, προς όφελος νεοτέρων ανέργων, θέσεων εργασίας που κατέχονται από εργαζομένους που πλησιάζουν την ηλικία συνταξιοδοτήσεως.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι παροχές αυτές δεν μπορούν να θεωρούνται της ιδίας φύσεως με τις παροχές γήρατος στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71.

Επιτρέψτε μου να προσθέσω ότι, εφόσον οι εν λόγω γαλλικές παροχές δεν μπορούν να θεωρηθούν παροχές της ιδίας φύσεως με συντάξεις γήρατος, θα είναι ακόμη πιο δύσκολο να υποστηριχθεί ότι το υπό κρίση βοήθημα, του οποίου τα συστατικά στοιχεία συγγενεύουν με εκείνα της γαλλικής παροχής, πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, επειδή έχει σχέση με σύνταξη γήρατος.

39. Κατά τη γνώμη μου, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν εμφανίζει επαρκή σύνδεσμο ούτε με τις παροχές ανεργίας στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1408/71, διότι ο δικαιούχος του βοηθήματος αυτού δεν είναι υποχρεωμένος ούτε να εγγραφεί στην υπηρεσία απασχολήσεως ούτε να παραμένει στη διάθεση της αγοράς εργασίας, διότι η λήψη του βοηθήματος αυτού δεν είναι ασυμβίβαστη με την άσκηση μισθωτής ή ανεξάρτητης δραστηριότητας εφόσον τα εξ αυτής έσοδα δεν υπερβαίνουν ορισμένο ανώτατο όριο, διότι επιπλέον ο εργαζόμενος πρέπει να πληροί την προϋπόθεση ηλικίας προκειμένου να δικαιούται το βοήθημα και διότι το ποσό του βοηθήματος προσδιορίζεται κατ' εφαρμογή των διατάξεων που διέπουν τη σύνταξη γήρατος, ενώ λαμβάνονται υπόψη οι συμπληρωθείσες στα πλαίσια συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως άλλων κρατών μελών περίοδοι καταβολής εισφορών και αφαιρείται το ποσό των άλλων συντάξεων τις οποίες ενδεχομένως δικαιούται ο ενδιαφερόμενος βάσει των συνυπολογισθεισών περιόδων καταβολής εισφορών.

Συγκεκριμένα, με την απόφαση επί της υποθέσεως Acciardi [22] το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια συγκεκριμένη παροχή ή ενίσχυση χορηγουμένη σύμφωνα με τη νομοθεσία των Κάτω Χωρών, ανεξαρτήτως πάσης κατ' ενάσκηση διακριτικής ευχέρειας εξατομικευμένης εκτιμήσεως των προσωπικών αναγκών του ενδιαφερομένου, και προοριζομένη μόνο για τους ανέργους ή μερικώς ανίκανους προς εργασία, η οποία διαδέχεται το κρατικό επίδομα ανεργίας και καταβάλλεται μόνον μέχρι τη συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδοτήσεως, πρέπει να θεωρηθεί παροχή ανεργίας για τους σκοπούς του κανονισμού 1408/71. Ωστόσο, μια από τις βασικές προϋποθέσεις για τη λήψη αυτής της παροχής ή ενισχύσεως ήταν ότι ο δικαιούχος έπρεπε να είναι διαθέσιμος να εργαστεί. Όπως ήδη ανέφερα, ο δικαιούχος του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως δεν είναι υποχρεωμένος

22 — Απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-66/92 (Συλλογή 1993, σ. I-4567).

ούτε να εγγραφεί στην υπηρεσία απασχολήσεως ούτε να παρεμένει στη διάθεση της αγοράς εργασίας.

40. Εν πάση περιπτώσει, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση Valentini [23], τα συστήματα πρόωρης συνταξιοδοτήσεως θεσπίστηκαν κυρίως στο πλαίσιο της πολιτικής που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη στον τομέα της απασχολήσεως. Συγκεκριμένα, συμβάλλουν στην κένωση θέσεων εργασίας που κατέχονται από μισθωτούς εργαζομένους που πλησιάζουν την ηλικία συνταξιοδοτήσεως, με σκοπό να καταληφθούν οι θέσεις αυτές από νεότερους που είναι άνεργοι. Φρονώ ότι είναι σαφές ότι το επίδομα λόγω αναδιαρθρώσεως επιδιώκει επίσης σκοπούς αναγόμενους στην πολιτική που ακολουθείται κατά της ανεργίας, δεδομένου ότι η απόλυση του εργαζομένου πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο εγκεκριμένου από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομίας μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της εργασίας, ο δε απολυθείς εργαζόμενος δικαιούται το βοήθημα μόνον εφόσον η επιχείρηση προσλαμβάνει στη θέση του έναν άνεργο προερχόμενο από τον τομέα της εξορυκτικής βιομηχανίας.

41. Επομένως, πρόκειται για παροχή πρόωρης συνταξιοδοτήσεως, η οποία, στο παρόν στάδιο, δεν υπάγεται ακόμη στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71. Το Δικαστήριο δεν είχε μέχρι τούδε την ευκαιρία να αποφανθεί άμεσα επί του ζητήματος αυτού, δεδομένου ότι, αν και στις υποθέσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας [24] και Επιτροπή κατά Βελγίου [25] το Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα των παροχών πρόωρης συνταξιοδοτήσεως και το ζήτημα των συμπληρωματικών συντάξεων λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου, υπάρχει θεμελιώδης διαφορά μεταξύ των δύο αυτών υποθέσεων και της υπό κρίση υποθέσεως. Στις δύο προαναφερθείσες υποθέσεις, οι επίμαχες παροχές προβλέπονταν σε συμβάσεις που είχαν συναφθεί μεταξύ των αρμοδίων αρχών και των επαγγελματικών οργανώσεων ή σε συλλογικές συμβάσεις που είχαν υπογραφεί από τους κοινωνικούς εταίρους, αλλά τα οικεία κράτη μέλη δεν είχαν αναφέρει τις συμβάσεις αυτές μεταξύ των συστημάτων επί των οποίων έχει εφαρμογή ο κανονισμός 1408/71 στη δήλωση στην οποία προέβησαν σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα εθνικά αυτά συστήματα δεν μπορούσαν να θεωρηθούν «νομοθεσία» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο ι', του κανονισμού και ότι συνεπώς οι χορηγηθείσες κατ' εφαρμογήν των διατάξεών τους παροχές δεν ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού. Η κατάσταση είναι διαφορετική στην περίπτωση του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, το οποίο θεσπίστηκε από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομίας με διατάξεις κανονιστικού χαρακτήρα.

42. Από τα ανωτέρω καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως, το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού 1408/71 και ότι, επομένως, παρέλκει η απάντηση στα λοιπά ερωτήματα που έθεσε το εθνικό δικαστήριο για την περίπτωση μόνο κατά την οποία η απάντηση του Δικαστηρίου στο πρώτο ερώτημα θα ήταν καταφατική.

43. Εντούτοις, για να δοθούν στο εθνικό δικαστήριο όλα τα στοιχεία ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που του είναι χρήσιμα για την επίλυση της εκκρεμούς ενώπιόν του

23 — Όπ.π. υποσημείωση 21.

24 — Απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 1992, C-57/90 (Συλλογή 1992, σ. I-75).

25 — Απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 1992, C-253/90 (Συλλογή 1992, σ. I-531).

διαφοράς, προτείνω στο Δικαστήριο να εξετάσει, όπως έπραξε με την απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση Deak [26], αν η πρώτη από τις υποθέσεις στις οποίες προβαίνει το αιτούν δικαστήριο είναι ορθή· σύμφωνα με την υπόθεση αυτή, εάν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως αποκλείεται του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, πρόκειται για απλό κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

44. Το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 ορίζει ότι ο εργαζόμενος υπήκοος κράτους μέλους απολαύει, στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών, «των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους».

Η έννοια του κοινωνικού πλεονεκτήματος που αναφέρει η διάταξη αυτή έχει οριστεί από το Δικαστήριο, το οποίο έχει αποφανθεί ότι «ως "κοινωνικά πλεονεκτήματα" νοούνται όλα τα συνδεόμενα ή μη με σύμβαση εργασίας πλεονεκτήματα τα οποία αναγνωρίζονται στους ημεδαπούς εργαζομένους λόγω της ιδιότητάς τους ως εργαζομένων ή απλώς της κατοικίας τους στην εθνική επικράτεια και των οποίων η επέκταση στους εργαζομένους άλλων κρατών μελών φαίνεται, επομένως, ικανή να διευκολύνει την κινητικότητά τους εντός της Κοινότητας» [27].

45. Απομένει τώρα να εξεταστεί αν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως ανταποκρίνεται στον ορισμό αυτό και επομένως πρέπει να θεωρηθεί κοινωνικό πλεονέκτημα υπό την έννοια της ανωτέρω διατάξεως.

Κατά το παρελθόν, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι πρέπει να θεωρούνται κοινωνικά πλεονεκτήματα υπό την έννοια της διατάξεως αυτής και, επομένως, να χορηγούνται στους εργαζομένους υπηκόους άλλων κρατών μελών ή στα μέλη της οικογένειάς τους υπό τις αυτές προϋποθέσεις με τους ημεδαπούς εργαζομένους οι εξής παροχές: τα άτοκα δάνεια που χορηγεί πιστωτικό ίδρυμα δημοσίου δικαίου σε οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα με σκοπό την ενίσχυση της γεννητικότητας [28]· κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα ένα ελάχιστο εισόδημα σε ηλικιωμένα άτομα [29]· κοινωνική παροχή εξασφαλίζουσα γενικώς ένα ελάχιστο επίπεδο μέσων βιοπορισμού σε κάθε άτομο του οποίου οι πόροι είναι ανεπαρκείς και το οποίο δεν είναι σε θέση να τους αυξήσει [30]· χρηματικές παροχές χορηγούμενες σε νέους που αναζητούν εργασία [31]· η δυνατότητα διακινουμένου εργαζομένου να δοθεί άδεια στον μη συζευγμένο με αυτόν σύντροφό του, ο οποίος δεν είναι υπήκοος του κράτους μέλους υποδοχής, να εγκατασταθεί μαζί του [32]· υποτροφία χορηγουμένη για τα έξοδα διατροφής και εκπαιδεύσεως με σκοπό την πραγματοποίηση πανεπιστημιακών σπουδών οι οποίες οδηγούν στην απόκτηση πτυχίου που αποτελεί προϋπόθεση για την άδεια ασκήσεως ορισμένου επαγγέλματος [33]· τα επιδόματα γεννήσεως και

26 — Απόφαση της 20ής Ιουνίου 1985, 94/84 (Συλλογή 1985, σ. 1873, σκέψη 18).

27 — Απόφαση της 27ης Μαΐου 1993, C-310/91, Schmid (Συλλογή 1993, σ. I-3011, σκέψη 18).

28 — Απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1982, 65/81, Reina (Συλλογή 1982, σ. 33).

29 — Αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 1984, 261/83, Castelli (Συλλογή 1984, σ. 3199), και της 6ης Ιουνίου 1985, 157/84, Frascogna (Συλλογή 1985, σ. 1739).

30 — Αποφάσεις Scrivner και Hoeckx, όπ.π. στις υποσημειώσεις 11 και 17 αντιστοίχως.

31 — Απόφαση Deak, όπ.π. υποσημείωση 26.

32 — Απόφαση της 17ης Απριλίου 1986, 59/85, Reed (Συλλογή 1986, σ. 1283).

33 — Απόφαση της 21ης Ιουνίου 1988, 39/86, Lair (Συλλογή 1988, σ. 3161).

μητρότητας [34] καθώς και τα επιδόματα σε μειονεκτούντα άτομα [35].

46. Φρονώ ότι, όπως οι παροχές που αναφέρονται στα προπαρατεθέντα παραδείγματα, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως πληροί τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίες για να μπορεί να θεωρηθεί κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68, διότι χορηγείται στους ημεδαπούς εργαζομένους λόγω της ιδιότητάς τους ως εργαζομένων και διότι η επέκταση του ευεργετήματος στους εργαζομένους υπηκόους άλλων κρατών μελών μπορεί προφανώς να διευκολύνει την κινητικότητά τους εντός της Κοινότητας. Για τον λόγο αυτό, η εν λόγω παροχή πρέπει να χορηγείται στους εργαζομένους υπηκόους άλλων κρατών μελών υπό τους αυτούς όρους που ισχύουν για τους ημεδαπούς εργαζομένους.

47. Υπό το φως της συλλογιστικής που ανέπτυξα, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο Hessicher Verwaltungsgerichtshof ότι το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, και ειδικότερα το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι δεν καλύπτει τις παροχές που ένα κράτος μέλος, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου, χορηγεί υπό μορφή μη υποχρεωτικών κρατικών ενισχύσεων (εν προκειμένω, σύμφωνα με τις εγκυκλίους οδηγίες περί χορηγήσεως βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως στους εργαζομένους σε ορυχεία) στους ηλικιωμένους εργαζομένους των εξορυκτικών επιχειρήσεων οι οποίοι απολύθηκαν λόγω διακοπής της λειτουργίας της επιχειρήσεως ή κατόπιν μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής, αλλ' ότι αντίθετα οι παροχές αυτές συνιστούν κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68.

48. Ενόψει της απαντήσεως που προτείνω στο Δικαστήριο ως προς το πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στα υπόλοιπα τρία ερωτήματα. Εντούτοις, προτίθεμαι να τα εξετάσω στη συνέχεια, για την περίπτωση που το Δικαστήριο θα έκρινε ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής ratione materiae του κανονισμού 1408/71.

Επί του δευτέρου και τρίτου ερωτήματος

49. Με τα δύο αυτά ερωτήματα, τα οποία φρονώ ότι πρέπει να συνεξεταστούν και που το εθνικό δικαστήριο υπέβαλε για την περίπτωση που το Δικαστήριο θα έκρινε ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσως είναι παροχή η οποία όχι μόνο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, αλλά πρέπει επιπλέον να εξομοιωθεί με σύνταξη γήρατος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το βοήθημα αυτό πρέπει να υπολογίζεται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46 του κανονισμού, λαμβανομένης υπόψη, ιδίως, της παραγράφου του 2, στοιχείο β', και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η πρώτη φράση της παραγράφου 2 του άρθρου 12 του κανονισμού 1408/71 επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να αφαιρεί από το βοήθημα αυτό το ποσό της καταβαλλομένης από άλλο κράτος μέλος συντάξεως, εν προκειμένω της καταβαλλομένης από τις Κάτω Χώρες συντάξεως ανα-

34 — Απόφαση της 10ης Μαρτίου 1993, C-111/91, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (Συλλογή 1993, σ. I-817).

35 — Απόφαση Schmid, όπ.π. υποσημείωση 27.

πηρίας, ή αν η δεύτερη φράση της παραγράφου 2 του άρθρου 12 του κανονισμού 1408/71 απαγορεύει τη μείωση αυτή.

50. Με τις παρατηρήσεις του, ο προσφεύγων της κύριας δίκης χαρακτηρίζει το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως παροχή ανεργίας και σ' αυτό στηρίζει την άποψη ότι το άρθρο 46 του κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 3 περί συντάξεων γήρατος, δεν μπορεί να έχει απευθείας εφαρμογή, αλλά μπορεί να εφαρμοστεί έμμεσα, καθόσον η εθνική νομοθεσία ορίζει ότι ο υπολογισμός του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις περί συντάξεων και καθόσον ο κανονισμός 1408/71, ως κανόνας υπερεθνικού δικαίου, περιλαμβάνεται στις διατάξεις αυτές.

51. Επιπλέον, ο προσφεύγων της κύριας δίκης φρονεί ότι το ποσό του βοηθήματος που μπορεί να αξιώσει σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο δεν μπορεί να περιοριστεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, το οποίο απαγορεύει τη σώρευση των παροχών. Ο περιορισμός αυτός θα αντέκειτο στον σκοπό των άρθρων 48 και 51 της Συνθήκης, αν συνεπαγόταν τη μείωση των δικαιωμάτων που ο ενδιαφερόμενος έχει αποκτήσει δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας. Προσθέτει ότι, μολονότι ορισμένοι περιορισμοί μπορούν να επιβάλλονται στους διακινουμένους εργαζομένους ως αντιστάθμισμα των πλεονεκτημάτων που αντλούν από την εφαρμογή των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν να συνεπάγονται την κατάργηση ή μείωση των πλεονεκτημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που έχουν αποκτηθεί δυνάμει του εσωτερικού δικαίου ενός κράτους μέλους.

Ο προσφεύγων της κύριας δίκης προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο εθνικό δικαστήριο ότι παροχή χορηγουμένη από κράτος μέλος κατ' εφαρμογήν μόνον του εσωτερικού του δικαίου δεν μπορεί να περιορίζεται βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, εφόσον η νομοθεσία αυτού του κράτους ορίζει ότι μία παροχή ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού αυτού, πρέπει να υπολογίζεται όπως και οι συντάξεις, πράγμα που σημαίνει ότι, εμμέσως, οι συντάξεις πρέπει να υπολογίζονται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού και ότι, σύμφωνα με το άρθρο 51 της Συνθήκης, το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι οι αρμόδιες αρχές ενός κράτους μέλους δεν μπορούν να αναστέλλουν, να μειώνουν ή να καταργούν παροχή ανεργίας, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού, χορηγουμένη σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζουν, με την αιτιολογία ότι, κατ' εφαρμογήν του ιδίου κανονισμού, οι αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους καταβάλλουν σύνταξη αναπηρίας στον ενδιαφερόμενο.

52. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, στην περίπτωση που το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως θεωρηθεί σύνταξη γήρατος, το ποσό της πρέπει αναγκαστικά να υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71 και ότι το ζήτημα ποια παράγραφός του θα εφαρμοστεί εξαρτάται, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, από το αν ο ενδιαφερόμενος πληροί τους όρους χορηγήσεως του βοηθήματος βάσει του εθνικού μόνο δικαίου ή πρέπει να εφαρμοστεί το άρθρο 45 του κανονισμού και να ληφθούν υπόψη οι συμπληρωθείσες σε άλλο κράτος μέλος περίοδοι ασφαλίσεως προκειμένου να συμπληρωθεί η περίοδος αναμονής.

Η Επιτροπή προσθέτει ότι ο Otte απέδειξε ότι είχε καταβάλει στη Γερμανία εισφορές επί περισσότερους από τους 180 μήνες που είναι αναγκαίοι για την κτήση του δικαιώματος επί του εν λόγω βοηθήματος, οπότε δεν χρειάζεται να προστεθούν οι συμπληρωθείσες στη Γερμανία περίοδοι καταβολής εισφορών στις συμπληρωθείσες στις Κάτω Χώρες περιόδους καταβολής εισφορών προκειμένου να συμπληρωθεί η περίοδος αναμονής. Σε παρόμοια περίπτωση, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να υπολογίσει το ποσό του βοηθήματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού.

Η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο εθνικό δικαστήριο ότι, σε περίπτωση όπως η συγκεκριμένη, όπου ο ενδιαφερόμενος πληροί ήδη τους όρους από τους οποίους το εθνικό δίκαιο εξαρτά τη χορήγηση συντάξεως γήρατος κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71, το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως που μπορεί να αξιώσει πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού αυτού.

53. Ακολούθως, η Επιτροπή εκθέτει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι διατάξεις του εθνικού δικαίου περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως έχουν εφαρμογή στα δικαιώματα που αποκτώνται δυνάμει μόνον της εθνικής νομοθεσίας, μόνον εφόσον οι εν λόγω διατάξεις περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως προβλέπουν επίσης τον συνυπολογισμό των αλλοδαπών παροχών. Δεδομένου ότι ο ενδιαφερόμενος πληροί ήδη τους όρους από τους οποίους εξαρτάται η χορήγηση του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, χωρίς τον συνυπολογισμό των περιόδων που συμπληρώθηκαν στην αλλοδαπή, πρόκειται για δικαίωμα δυνάμει του εθνικού δικαίου. Οι απαγορεύουσες τη σώρευση δικαιωμάτων επί αλλοδαπών παροχών διατάξεις που περιέχει η διέπουσα τη χορήγηση του γερμανικού βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως κανονιστική ρύθμιση θα μπορούσαν επομένως, καταρχήν, να έχουν εφαρμογή.

Η Επιτροπή προσθέτει ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, δεύτερη φράση, του κανονισμού δεν επιτρέπει ωστόσο την εφαρμογή της εθνικής διατάξεως περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, όταν πρόκειται για σώρευση παροχών της ιδίας φύσεως. Η Επιτροπή πρότεινε να θεωρηθεί το επίμαχο στην παρούσα υπόθεση γερμανικό βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως ως σύνταξη γήρατος, ενώ η παροχή που λάμβανε ο Otte από το ολλανδικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ήταν παροχή αναπηρίας. Όπως είναι γνωστό, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου μια σύνταξη γήρατος και μια παροχή αναπηρίας πρέπει, για τον σκοπό αυτό, να θεωρούνται παροχές της ιδίας φύσεως.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο εθνικό δικαστήριο ότι το άρθρο 46 και το άρθρο 12, παράγραφος 2, δεύτερη φράση, του κανονισμού 1408/71 έχουν εφαρμογή επί συντάξεως γήρατος όπως το γερμανικό βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως. Αυτό σημαίνει ότι για τον υπολογισμό του ποσού του βοηθήματος αυτού σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού, το άρθρο 12, παράγραφος 2, δεύτερη φράση, του κανονισμού αυτού δεν επιτρέπει να λαμβάνεται υπόψη αλλοδαπή σύνταξη γήρατος όπως η ολλανδική παροχή αναπηρίας.

54. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, όταν ένας εργαζόμενος λαμβάνει σύ-

νταξη δυνάμει μόνον της εθνικής νομοθεσίας, οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 δεν εμποδίζουν να εφαρμόζεται σ' αυτόν καθ' ολοκληρία μόνον η εθνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών κανόνων περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως [36]. Εντούτοις, κατά την ίδια νομολογία, αν η εφαρμογή αυτής της εθνικής νομοθεσίας αποδεικνύεται λιγότερο ευνοϊκή για τον εργαζόμενο απ' ό,τι η εφαρμογή του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71, πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου αυτού.

Επομένως, στο εθνικό δικαστήριο ή στον αρμόδιο φορέα εναπόκειται να συγκρίνει το ποσό των παροχών που θα δικαιούται ο ενδιαφερόμενος αν εφαρμοστεί μόνο το εθνικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων του περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, προς το ποσό των παροχών που θα δικαιούται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένου του κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως που περιέχεται στην παράγραφό του 3, και κατόπιν να μεριμνά ώστε ο διακινούμενος εργαζόμενος να λαμβάνει την υψηλότερη παροχή.

55. Για τον υπολογισμό του ποσού των παροχών σύμφωνα με το άρθρο 46, το εθνικό δικαστήριο ή ο αρμόδιος φορέας θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, οι κανόνες περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως των οποίων την εφαρμογή προβλέπει η νομοθεσία κράτους μέλους σε περίπτωση σωρεύσεως μιας παροχής με άλλες παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως επί των οποίων το δικαίωμα έχει αποκτηθεί στην επικράτειά του ή βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους δεν έχουν εφαρμογή, όταν ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει ιδίας φύσεως παροχές αναπηρίας, γήρατος, θανάτου ή επαγγελματικής ασθένειας [37].

56. Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως πρέπει, ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών, να θεωρούνται ιδίας φύσεως, όταν το αντικείμενο και ο σκοπός τους καθώς και η βάση υπολογισμού τους και οι όροι χορηγήσεώς τους είναι ακριβώς όμοιοι. Αντιθέτως, τα απλώς τυπικά χαρακτηριστικά δεν πρέπει να θεωρούνται συστατικά στοιχεία για την ταξινόμηση των παροχών [38].

57. Επομένως, υπάρχει πλούσια νομολογία του Δικαστηρίου ως προς το ποιες παροχές πρέπει να θεωρούνται της ιδίας φύσεως. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η πρόωρη σύνταξη γήρατος και η παροχή αναπηρίας [39] πρέπει να θεωρούνται παροχές της ιδίας φύσεως για τους σκοπούς του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, όπως και μια παροχή αναπηρίας μετατραπείσα σε σύνταξη γήρατος και μια μη μετατραπείσα παροχή αναπηρίας [40]

36 — Αποφάσεις της 5ης Μαΐου 1983, 238/81, Van der Bunt-Craig (Συλλογή 1983, σ. 1385, σκέψη 15)· της 5ης Απριλίου 1990, C-108/89, Pian (Συλλογή 1990, σ. I-1599, σκέψη 8)· της 18ης Φεβρουαρίου 1992, C-5/91, Di Prinzio (Συλλογή 1992, σ. I-897, σκέψη 16), και της 11ης Ιουνίου 1992, C-90/91 και C-91/91, Di Crescenzo και Casagrande (Συλλογή 1992, σ. I-3851, σκέψη 15).

37 — Απόφαση Pian, όπ.π. υποσημείωση 36, σκέψεις 10 και 11.

38 — Απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1987, 37/86, Coenen (Συλλογή 1987, σ. 3589, σκέψη 10).

39 — Απόφαση Pian, όπ.π. υποσημείωση 36.

40 — Απόφαση Di Prinzio, όπ.π. υποσημείωση 36.

καθώς και μια σύνταξη επιζώντος και μια σύνταξη γήρατος [41].

Εντούτοις, πρέπει να υπομνηστεί ότι, με την απόφαση Valentini [42], το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια σύνταξη γήρατος και μια γαλλική παροχή χορηγουμένη ως «εξασφάλιση πόρων λόγω παραιτήσεως» σε εργαζομένους ηλικίας άνω των 60 ετών που παραιτούνται από την εργασία τους δεν πρέπει να θεωρούνται παροχές της ιδίας φύσεως για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

58. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι, αν το Δικαστήριο εξομοιώσει το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων με σύνταξη γήρατος, θα πρέπει, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα νομολογία, να θεωρήσει ότι το βοήθημα αυτό είναι της ιδίας φύσεως με την ολλανδική παροχή αναπηρίας.

Ο υπολογισμός του ποσού των παροχών σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να πραγματοποιείται σε τρία στάδια:

— Πρώτον, για τον υπολογισμό της αυτοτελούς παροχής, ο αρμόδιος φορέας προσδιορίζει, σύμφωνα με τη νομοθεσία του, το ποσό της παροχής που αντιστοιχεί στη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σύμφωνα μόνο με τη νομοθεσία αυτή. Από το άρθρο 12, παράγραφος 2, προκύπτει ότι οι εθνικές διατάξεις περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως δεν έχουν εφαρμογή.

— Δεύτερον, για τον υπολογισμό του ποσού της παροχής με τη μέθοδο του αναλογικού επιμερισμού, ο αρμόδιος φορέας πρέπει να ενεργήσει ως εξής:

— αρχικώς, θα προσδιορίσει το θεωρητικό ποσό της παροχής, το ποσό δηλαδή που ο εργαζόμενος θα μπορούσε να αξιώσει, αν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπλήρωσε στα διάφορα κράτη μέλη είχαν συμπληρωθεί στο κράτος μέλος περί του οποίου πρόκειται και σύμφωνα με τη νομοθεσία που ο αρμόδιος φορέας εφαρμόζει κατά την ημερομηνία εκκαθαρίσεως της παροχής· για τον προσδιορισμό του θεωρητικού αυτού ποσού, ο αρμόδιος φορέας θα πρέπει να μη λάβει υπόψη του καμία εθνική διάταξη περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως·

— κατόπιν, θα υπολογίσει το πραγματικό ποσό της παροχής λαμβάνοντας ως βάση αφενός το θεωρητικό ποσό και αφετέρου την αναλογία που υφίσταται μεταξύ της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως, τις οποίες ο εργαζόμενος συμπλήρωσε πριν από την επέλευση του κινδύνου υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο εν λόγω φορέας, και της συνολικής διάρκειας των

41 — Απόφαση Cocnen, όπ.π. υποσημείωση 38.
42 — Όπ.π. υποσημείωση 21.

περιόδων ασφαλίσεως που ο εργαζόμενος συμπλήρωσε πριν από την επέλευση του κινδύνου υπό τη νομοθεσία όλων των οικείων κρατών μελών.

— Τρίτον, πρέπει να συγκρίνει την αυτοτελή παροχή και το αναλογικώς επιμερισμένο τμήμα της παροχής, προκειμένου να καθορίσει ποιο από τα δύο ποσά είναι το υψηλότερο.

Τέλος, ο αρμόδιος φορέας θα εφαρμόσει τον κοινοτικό κανόνα περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως. Προς τούτο, θα πρέπει να εξακριβώσει αν το άθροισμα όλων των αυτοτελών και αναλογικώς επιμερισμένων παροχών που μπορεί να λάβει ο εργαζόμενος δεν υπερβαίνει το ανώτατο όριο που ορίζεται στο άρθρο 46, παράγραφος 3, του κανονισμού, δηλαδή το υψηλότερο θεωρητικό ποσό [43].

59. Για όλους αυτούς τους λόγους, προτείνω στο Δικαστήριο, στην περίπτωση που θα έκρινε αναγκαίο να απαντήσει στα δύο αυτά ερωτήματα, να επισημάνει στο εθνικό δικαστήριο ότι ο αρμόδιος φορέας θα πρέπει να υπολογίσει το ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71 και μετά τον υπολογισμό αυτό θα πρέπει να συγκρίνει το ποσό της παροχής που ο εργαζόμενος θα εδικαιούτο κατ' εφαρμογήν μόνον της εθνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, προς το ποσό της παροχής που θα μπορούσε να αξιώσει σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων του περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, καθιστώντας σαφές ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, το άρθρο 46 του κανονισμού έχει εφαρμογή μόνον εφόσον καθιστά δυνατή τη χορήγηση στον διακινούμενο εργαζόμενο παροχής τουλάχιστον του ιδίου ύψους με εκείνη που θα του καταβαλλόταν σύμφωνα μόνο με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

Αν ένα βοήθημα αναδιαρθρώσεως όπως το επίμαχο στην παρούσα διαδικασία έπρεπε να εξομοιωθεί με σύνταξη γήρατος χορηγουμένη από κράτος μέλος, το βοήθημα αυτό και μια σύνταξη αναπηρίας χορηγουμένη σύμφωνα με τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους θα ήταν παροχές της ιδίας φύσεως, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

60. Ενόψει της απαντήσεως που προτείνουν να δοθεί στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα, ο προσφεύγων της κύριας δίκης και η Επιτροπή φρονούν ότι παρέλκει η απάντηση στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.

Αν το Δικαστήριο κρίνει ότι ο κανόνας περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως του άρθρου 12, παράγραφος 2, πρώτη φράση, του κανονισμού 1408/71 έχει εφαρμογή ακόμη και

43 — Απόφαση Di Crescenzo και Casagrande, όπ.π. υποσημείωση 36, σκέψεις 19 έως 34.

όταν πρόκειται για τον υπολογισμό παροχής σύμφωνα με το άρθρο 46, η Επιτροπή προσθέτει ότι θα πρέπει να έχει επίσης εφαρμογή το άρθρο 7 του κανονισμού 574/72 και ότι, για να γίνει η προβλεπομένη από το άρθρο 46, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1408/71 σύγκριση, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το στοιχείο β' του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72, αλλά και το στοιχείο γ' της ιδίας διατάξεως.

61. Κατά την εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος ανέφερα ότι μια παροχή μπορεί να θεωρείται παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71 μόνον εφόσον περιλαμβάνεται στους κινδύνους που ρητά απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, ή τουλάχιστον συνδέεται με αυτούς. Το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως επιχειρήσεων δεν μνημονεύεται ρητά σ' αυτόν τον κατάλογο ασφαλισμένων κινδύνων, υπάρχουν όμως δύο δυνατότητες να συνδέεται με έναν από αυτούς, δηλαδή μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή εξομοιώσιμη είτε με σύνταξη γήρατος είτε με παροχή ανεργίας.

62. Στα τρία πρώτα ερωτήματά του, το εθνικό δικαστήριο φαίνεται να εκκινεί από την ιδέα ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως μπορεί να εξομοιωθεί με σύνταξη γήρατος. Εντούτοις, φρονώ ότι δεν μπορεί να δοθεί απάντηση στο τελευταίο ερώτημα παρά μόνον αν θεωρηθεί ότι η παροχή αυτή πρέπει να εξομοιωθεί με παροχή ανεργίας. Συγκεκριμένα, αν το εθνικό δικαστήριο θεωρεί ότι το άρθρο 12, παράγραφος 2, πρώτη φράση, του κανονισμού, το οποίο επιτρέπει την εφαρμογή των εθνικών κανόνων περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, έχει εφαρμογή, τότε δέχεται το ενδεχόμενο να μη λαμβάνει ο ενδιαφερόμενος τις ιδίας φύσεως παροχές αναπηρίας, γήρατος, θανάτου ή επαγγελματικής ασθενείας. Στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι η ολλανδική παροχή είναι παροχή αναπηρίας, αν η παροχή που λαμβάνει στη Γερμανία δεν είναι της ιδίας φύσεως, δεν μπορεί παρά να πρόκειται για παροχή εξομοιώσιμη με παροχή ανεργίας. Στην περίπτωση αυτή, η παροχή αυτή δεν θα μπορεί να εκκαθαριστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71 και, επομένως, δεν θα έχουν εφαρμογή ούτε το στοιχείο β' ούτε το στοιχείο γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του κανονισμού 574/72, δεδομένου ότι και οι δύο αυτές διατάξεις αφορούν τις παροχές αναπηρίας, γήρατος ή θανάτου που εκκαθαρίζονται σύμφωνα με το άρθρο 46. Αντιθέτως, θα έχει εφαρμογή το στοιχείο α' της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του κανονισμού 574/72, διάταξη κατά την οποία:

«1. Εφόσον ο δικαιούχος μιας παροχής, που οφείλεται κατά τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, έχει επίσης δικαίωμα παροχών κατά τη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων άλλων κρατών μελών, ισχύουν οι ακόλουθοι κανόνες:

α) αν η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 12, παράγραφος 2 ή 3, του κανονισμού συνεπάγεται τη μείωση ή την αναστολή των παροχών αυτών, κάθε μια απ' αυτές δύναται να μειώνεται ή να αναστέλλεται μόνο μέχρι το ποσό που προκύπτει από τη διαίρεση του ποσού που υπόκειται σε μείωση ή αναστολή βάσει της νομοθεσίας, κατ' εφαρμογή της οποίας οφείλεται η παροχή αυτή, διά του αριθμού των παροχών που υπόκεινται σε μείωση ή σε αναστολή, επί των οποίων έχει δικαίωμα ο δικαιούχος·

(...)».

Πρόταση

Ενόψει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο Hessicher Verwaltungsgerichtshof ως εξής:

«1) Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, και ειδικότερα το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, έχει την έννοια ότι δεν καλύπτει τις παροχές που ένα κράτος μέλος, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου, χορηγεί υπό μορφή μη υποχρεωτικών κρατικών ενισχύσεων (εν προκειμένω, σύμφωνα με τις εγκύκλιες οδηγίες περί χορηγήσεως βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως στους εργαζομένους σε ορυχεία) στους ηλικιωμένους εργαζομένους των εξορυκτικών επιχειρήσεων οι οποίοι απολύθηκαν λόγω παύσεως της λειτουργίας της επιχειρήσεως ή κατόπιν μέτρου ορθολογικής οργανώσεως της παραγωγής.

Οι παροχές αυτές εντούτοις συνιστούν κοινωνικό πλεονέκτημα κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας.»

Αν το Δικαστήριο δεν υιοθετήσει το κριτήριο αυτό, θα πρέπει να απαντήσει στα άλλα ερωτήματα ως εξής:

«2) Το ποσό του βοηθήματος λόγω αναδιαρθρώσεως, το οποίο πρέπει να εξομοιωθεί με σύνταξη γήρατος, πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71.

Μετά τον υπολογισμό του ποσού αυτού, το εθνικό δικαστήριο ή ο αρμόδιος φορέας θα πρέπει να συγκρίνουν το ποσό της παροχής την οποία θα εδικαιούτο ο εργαζόμενος κατ' εφαρμογήν μόνον της εθνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων της περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, προς το ποσό της παροχής την οποία θα μπορούσε να αξιώσει σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο στο σύνολό του, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων του περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως. Το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71 μπορεί να έχει εφαρμογή μόνον εφόσον παρέχει τη δυνατότητα χορηγήσεως στον διακινούμενο εργαζόμενο παροχής της οποίας το ποσό είναι τουλάχιστον ίσο με εκείνο της παροχής που θα του καταβαλλόταν σύμφωνα μόνο με την εθνική νομοθεσία.

Αν ένα βοήθημα αναδιαρθρώσεως όπως το επίμαχο στην παρούσα διαδικασία έπρεπε να εξομοιωθεί με σύνταξη γήρατος χορηγουμένη από κράτος μέλος, το βοήθημα αυτό και μια σύνταξη αναπηρίας χορηγουμένη σύμφωνα με τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους θα ήταν παροχές της ιδίας φύσεως, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71.

3) Το άρθρο 12, παράγραφος 2, πρώτη φράση, του κανονισμού 1408/71 θα έχει εφαρμογή εάν το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως και η ολλανδική παροχή αναπηρίας τα οποία αφορά η παρούσα διαδικασία θεωρηθούν παροχές διαφορετικής φύσεως, πράγμα που προϋποθέτει ότι το βοήθημα λόγω αναδιαρθρώσεως πρέπει να εξομοιωθεί με παροχή ανεργίας.

Στην περίπτωση αυτή, το βοήθημα αυτό δεν θα εκκαθαρίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71 και, επομένως, ούτε το στοιχείο β' ούτε το στοιχείο γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, όπως έχει τροποποιηθεί και ενημερωθεί με τον κανονισμό 2001/83, θα έχουν εφαρμογή, αλλά θα πρέπει να εφαρμόζεται το στοιχείο α' της παραγράφου 1 του άρθρου 7.»